UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN. „UNIVERSUL" BUCUREŞTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ŞI AD-TOR DELEGAT, STELIAN PÓPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorităţi şi instituţii 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 12 luni 360 „
6 luni 190 „

REDACŢIA şi ADMINISTRAŢIA
BUCUREŞTI I Str. Brezoianu 23
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMÂNAL
PREŢUL 6 LEI

ANUL LI Nr. 26
SAMBATA 27 IUNIE 1942
Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

I. DAN — Portul Odesa

DUPĂ UN AN DE RĂZBOIU

de I. VALERIAN

Acum, la finele unei etape, ne adunăm gândurile, încercând să prindem aspectele unui an de războiu — anul cel mai plin în fapte eroice din tot trecutul îmbelşugat în lupte — şi ni se pare că a trecut un veac întreg, atât de multe au fost evenimentele, atât de epopeice au fost episoadele bătăliilor.

Pe cât de binecuvântat de Dumnezeu ne apare răstimpul dela 22 Iunie 1941, până la 22 Iunie 1942, pe atât de blestemat, uitat de oameni şi de cer, se înfăţişează celălalt an, al robiei bolşevice. Stăruie încă în auz ca un ecou din valea plângerii, chemările desnădăjduite ale fraţilor basarabeni şi bucovineni. Doinele din vremea surghiunului încep toate cu „frunza neagră" a durerii, vădind sentimentul tragic al restriştelor româneşti de pe vremea năvălirilor păgâne. O singură rază încălzeşte amărăciunea covârşitoare: gândul că vom porni odată marşul spre Răsăritul roşu.

Evanghelia neamului va păstra în chenar negru ziua de 27 Iunie 1940 când a căzut trăsnetul ultimatului sovietic peste capetele noastre. Ne găseam sdruncinaţi la noi acasă, părăsiţi ca leul bolnav din fabulă, iar în afara hotarelor începuseră să ne încolţească, aştepând momentul prielnic pentru a sfâşia trupul ţării. Numai nori negri din toate părţile.

A fost într'adevăr cea mai cumplită răspântie a istoriei şi ni se întunecă soarele şi acum când ne amintim, dar credinţa în Dumnezeul strămoşilor nu ne-a părăsit. Pentru un moment, armata noastră bravă şi-a plecat grumazul. Am văzut atunci feţele ostaşilor purtând pecetea pătimirii lui Crist. Indignarea a fost zăvorită cu lacăte grele în inimi; pumnii s'au încleştat mai aprig pe armă, dar disciplina militară a stat mai presus de orice dor de răsbunare, dovedind tăria morală a oştirii noastre. Instinctul străbun ne spunea că după nopţile întunecoase trebuie să răsară zorile.

Şi lumină se făcu!

Moscoviţii se pregăteau tocmai să benchetuiască la parastasul anului de robie românească şi iată că ziua mult aşteptată sosi şi deslegarea cea mare se întâmplă. Oştenii înlemniţi ca într'o poveste, se mişcară. Tunurile trimiseră primele salve peste Prut, sburătorii noştri din înaltul văzduhului aruncară foc peste trupurile nelegiuiţilor, iar dorobanţii desrobirii se pregăteau să alunge fiara de pe ogorul strămoşesc.

Sufletul românesc tresaltă în chiot de sărbătoare. Doinele s'au prefăcut în marşuri şi imnuri de biruinţă. Flăcăii satelor, plecaţi la luptă cu flori şi cântece, se arătară vrednici de cei mai buni luptători ai lumii.

Avântul ostaşilor noştri nu se putea opri nici la Nistru, nici la Bug. Inima îi îndeamnă să meargă înainte, tot mai departe în bârlogul duşmanului, pentru a-l răpune cu desăvârşire. Acolo, pe stepele ruseşti se plămădeşte o nouă lume mai bună, o nouă Europă.

Lupta începută are într'adevăr caracterul unei cruciade. Toată lumea creştină este în stare de alarmă. Popoarele europene şi-au trimis cruciaţii să lupte pentru apărarea religiei, pentru siguranţa căminurilor şi isbânda civilizaţiei.

Din această verificare epocală, noi nu puteam lipsi. Prezenţa noastră s'a impus ca o realitate atât de impresionantă, încât mulţi ani ea va înfăţişa actul de zestre al drepturilor noastre. Armata română s'a acoperit de glorie. Această afirmaţie nu o facem noi. Numeroasele comunicate germane

(Urmare în pagina 3-a)

ARTIŞTI şi PUBLIC

I

Concepţia romantică a poetului „izolat în turnul de fildeş", concepţie atât de înrădăcinată în conştiinţele vag culturale ale publicului nostru, este un anacronism supărător. Produs al unui secol care nu s'a resemnat să se sfârşească odată cu lichidarea lui calendaristică, perpetuându-şi tiparele instituţionale până dincolo de pragul său terminus, instituţia aceasta a turnului romantic a răzbătut cu regală impasibilitate freamătul unei perioade de răsturnări sociale, păstrându-se paradoxal, cu valoare absolută, în creerele mediocre.

„Turnul de fildeş" este visul antagonist al unei societăţi saturate de aglomerare cotidiană şi de uniformizare, pentru indivizii căreia norma contopirii în massă era totuşi un blestem. Veacul pozitivist este veacul cel mai socialist şi cel mai individualist din câte s'au scurs. Convins de avantagiile socialisului, el valorifica în secret individualismul, cerând artistului dovada unei superioorităţi de comportament, absente din viaţa oricărui om cum se cade.

Intre public şi artist, perspectiva obligatorie este a îndepărtării verticale. Artistul trebuie să fie, în concepţia naiv romantică şi spectaculos-teatrală „de-asupra" mediului social şi „în afara" lui. El va să vieţuiască, după imaginea comună, „în nouri", dovedind cu îndârjire programatică o „detaşare de real", un „apracticism", o „lipsă de aderenţă la actualitate", care să-l îmbeze cu nepreţuita stimă a semenilor.

Dacă acestea sunt atributele sine-qua-non ale artistului, întrebarea asupra genului de relaţii cu publicul ce-i sunt îngăduite prizonierului venerat din turn, capătă o foarte curioasă întorsătură de truism: e inutil să-ţi pui o problemă, a cărei deslegare stă în însăşi enunţul ei. Publicul trebuie să fie faţă de artist, în concepţia vulgului, o cantitate neglijabilă, un element de dispreţuit. Nu se repetă cu imbecilă încăpăţânare că „Eminescu nici nu se gândea să publice măcar", că „îi smulgeau prietenii manuscrisele, ca să le dea la tipar"? Nu se vorbeşte insistent de desinteresarea poetului faţă de opera odată elaborată? Nu se repetă exasperant vorbele, care la Vigny însemnau o atitudine de viaţă şi o etică, dar care în gura mulţimii nechemaţilor sună falş: *„jeter l'oeuvre à la mer des multitudes"*?

Opera de artă devenită un mesagiu asvârlit hazardului, *„la bouteille à la mer"*, ...*„tremblante voyageuse à flotter condamnée"*, ...*„seule dans l'Océan, seule toujours!"*... etc., are totuşi, în aceeaşi concepţie de modistă diletantă, virtuţi nebănuite. Graţie operei aruncate în oceanul nepăsărilor publicului, poetul îşi va perpetua existenţa dincolo de graniţile ei.

„...Ce fragile verre,
portera sa pensée et son nom jusqu'au port..."

Isvorîtă dintr'un protest împotriva vremelniciei vieţii, obijduita operă de artă are rolul de petiţie către Absolut. Ustensil al organizaţiei defensive împotriva unei comemorări:

„...avec un flacon il a vaincu la mort".

Poziţia artistului în concepţia aceasta este aceea a unui orgoliu nemăsurat şi inuman. Pentru simpla sa perpetuare spirituală lucrează artistul:

„Lis ces mots sur les murs: „Commé moration".

nedeosebindu-se astfel (decât în ceeace privesc mijloacele) de atletul perpetuării biologice cu orice chip, de insul materialismului celui mai brutal, de campionul competiţiilor sexuale, de muschetarii cinici ai cultului phalic.

Dezolarea schopenhaueriană în faţa spectacolului josnic al concurenţei „voinţelor de a fi", este îndreptăţită şi în cazul artistului care nu doreşte decât, egoist, perpetuarea *numelui* său, faima materială, renumele vulgar, celebritatea, din întâmplare căutată pe calea spiritului şi nu a muşchilor dela picioare:

„Non omnis moriar".

Dacă mai există muşchetari lăudăroşi şi cuceritori, în domeniul literelor sau al artelor frumoase, vina e a concepţiei permanentizate în public. Publicul cere să fie dispreţuit. Publicul e feminin, şi n'are dece scăpa regulei generale a feminităţii: aceea de a iubi pe cel ce-o bruftuieşte mai grosolan. Emfaticul chiriaş al turnului de fildeş, byronianul detractor al masselor, jicneşte prin olimpianismul său contrafăcut, şi prin încercarea de desumanizare, care, în loc să se producă în sens ascendent, apropiindu-l de fiinţele supranaturale din sferele superioare ale existenţei, se întâmplă de multe ori în sensul opus: Supraomul cu orice preţ, nu reuşeşte decât să depăşească limitele omeniei, devenind sub-om, sau, în cel mai fericit caz, ne-om.

ION FRUNZETTI

OPINII SEPARATE

III

de AL. PALEOLOGU

Din ce în ce mai mult, cuprinsul conceptului „intelectualitate" suferă dispreţul cugetătorilor actuali, iar termenul însuşi tinde a fi înlocuit peste tot cu cel de „spiritualitate". Este în orice caz, pentru primul termen, o garanţie de a nu fi compromis printr'o întrebuinţare improprie; dar cel de al doilea e tratat cu o lipsă abuzivă de menajament.

Intr'adevăr, cu sensurile sale riguros definite, termenul „intelectualitate" se acomodează foarte greu, dacă nu deloc, cu mofturile inspirate şi convulsive cari sunt, dela o vreme, cea mai bogată manifestare de cultură. „Spiritualitate" e mai vag şi mai nebulos; este un domeniu vast şi paradisiac pentru intuiţii prea frumoase ca: trăire, tragism, aspiraţie metafizică, mesianism, nelinişte, etc., etc. Aceste cuvinte desemnează desigur realităţi ale spiritului, abuzul care se face cu ele este însă de o onoată uşurinţă care te scuteşte de a gândi adâncit şi pătrunzător, distingând atent fenomenele, analizându-le complexitatea şi urmând firul logic al raţionamentului. Asemenea exerciţii sunt probabil cam obositoare; în locul lor o beţie disenteriacă de cuvinte caracterizează în mod general manifestările scrise sau orale ale cugetătorilor actuali. In aceste manifestări a apărut mai ales o stare predominantă: neliniştea. Normal, neliniştea e o stare de spirit; astăzi ea a devenit un mod de existenţă. Desigur, a fi inteligent e greu şi incomod, — a fi neliniştit e la îndemâna tuturor semidocţilor, având şi avantajul de a-i colora cu o superioară grandoare. „Spiritualitatea" a ajuns un sat fără câini.

*

A te sinucide din dragoste e o indelicateţă.

*

Notă despre Th. Pallady. Este bine cunoscut fastidiosul loc comun prin care arta lui Th. Pallady e socotită ca o replică a celei a lui Matisse. Face parte din bagajul de judecăţi de-a-gata ,admise fără control ca evidente şi cu valoare de circulaţie în conversaţiile alese ale burghezilor iubitori de artă şi cultură. Până şi un critic de artă inteligent şi subtil ca Jacques Lassaigne a putut să scrie (în **R. F. R.** Noembrie 1936) aceste rânduri penibil de neroade: „Pallady trăeşte în Franţa, dar nu ocupă în cadrele picturii franceze decât un loc onorabil; cu toate darurile sale şi cu tot simţul foarte îndrăzneţ al raporturilor, el e strivit de libertatea suverană a lui Matisse. Şi transplantaţi la Bucureşti, nu ştiu care din doi Matisse sau Pallady, ar fi mai stânjenit şi străin. In orice caz, Matisse e desigur cel mai aproape de o tradiţie orientală care nu e cu totul străină de România". Asemenea observaţii, cu totul gratuite şi inutile, arată o lipsă totală de înţelegere a esenţei artei acestor doi maeştri. Nu văd dece anumite predilecţii orientaliste ale lui Matisse ar fi obligatorii pentru Pallady. In lunga carieră a acestuia, se pot remarca uşor unele influenţe tehnice dela mai mulţi pictori francezi contemporani: Marquet, Bonnard, Rouault, Matisse. Cred că există persoane cari s'au convins mai de mult şi cari îşi dau seama că influenţele n'au dece să fie socotite ca o dovadă de lipsă de personalitate. Ele sunt asimilarea profundă a culturii şi căutarea unui mod de expresie pentru propria unicitate artistică. Luchian a primit dela pictorii francezi independenţi cele mai felurite influenţe; nu mai puţin pictura lui a exprimat un adevăr plastic personal şi puternic.

Esenţa interioară a artei lui Pallady se distinge hotărît de cea a lui Matisse.

Cel mai pătrunzător critic de artă contemporan, René Huyghe, a semnalat la Matisse o armonie plastică specifică tematicei şi cromaticei lui: **„l'harmonie de choc".**

Arta lui Matisse este o artă de aer liber, viziunea sa vădeşte o estetică vitalistă. Ritmul său de creaţie e viol; pictura sa e realizată într'o gamă majoră. Linişte din unele tablouri ale lui Matisse exprimă odihna plenară ce urmează unei exuberanţe fizice. Arta lui Matisse respiră o atmosferă matinală.

Cu totul alta este esenţa interioară a artei lui Pallady. La el nu poate fi vorba de o „harmonie de choc" Oricât de vie ar fi culoarea, oricât de viguros desenul, efectul lor e tamizat într'o atmosferă lenifiantă.

(Urmare în pag. 2-a)

CATEGORII MAJORE DE INTELECTUALI

II

de N. PÂRVU

Din consideraţiile articolului precedent, e foarte probabil ca unii să fi întrezărit la noi intenţia de a raporta noţiunea de intelectual la aceea de filosof. Mai mult, chiar de a o deduce pe cea dintâi din cea de a doua. Nu am găsit altă noţiune care să ne satisfacă şi la care să ne referim.

In mod tacit am avut în totdeauna în minte gândul că intelectualul trebue să exprime o valoare umană, iar atributele acestei umanităţi le-am găsit mai deplin reprezentate de filosof. Natura preocupărilor lui îl fac mare şi uman. El este în veşnică luptă cu Necunoscutul şi nu numai ca să-i folosească tainele furate, ci pentru că nu poate vieţui fără ele. Dar pentru ca să ducă onorabil lupta, trebue să fie stăpânul unei minţi cuprinzătoare, care să integreze şi să caute întotdeauna legăturile dintre elementele pe care le-a desprins, fără să se piardă în amănunte. El întrupează spiritul critic cu toate consecinţele lui: nevoie de motivare, rezervă faţă de problemele insolubile şi stringenţă logică. Am înşirat numai câteva din armele cu care-şi duce lupta cu Necunoscutul. Iar dacă din această luptă iese bătut şi copleşit, a cui e consecinţa relativităţii propriei valori şi înţelepciunea amară care decurge din ea dacă nu a filosofului? Dacă înţelepciunea şi bunătatea ne exprimă umanitatea, atunci filosoful le reprezintă la maximum. Drumul către înţelepciune începe odată cu lupta lui de descoperire a adevărului cu ajutorul inteligenţei, dar nu se sfârşeşte decât atunci când inteligenţa îşi împacă contradicţiile întâlnite în drumul către adevăr şi pe acestea cu sine. Bunătatea, ca trăsătură câştigată, poate fi concluzia înţelepciunii în ultimă analiză a inteligenţei, căci e greu de imaginat ca o inteligenţă mare să nu opereze transformări în sufletul întreg şi să nu creieze tendinţe de mişcare în direcţia deschisă de ea. Cine ştie ce e bine, ca să nu-şi nege propria-i inteligenţă care i-a indicat binele, trebue să-l facă. Când Socrate a spus acest lucru, a avut dreptate.

Dacă nemulţumirea cu ceea ce e dat, lupta de dragul luptei, spiritul integrativ, spiritul critic, înţelepciunea şi bunătatea sunt atribute de care nu trebue să ne ruşinăm, ci constitue ramurile din care e împletită cununa celui de se cheamă om, atunci reperarea discuţiei noastre la întruchiparea lor cea mai adecuată, la filosof, este întemeiată.

In această raportare credem că nu am fost arbitrari, deoarece o seamă de atribute decurg, pentru intelectual, din determinările inteligenţii, care nu poate lipsi din sfera noţiunii lui, ca şi din aceea a filosofului.

E necesar să subliniem că există şi alte modalităţi superioare de realizare ale persoanei umane, cum este eroul, politicul, omul de ştiinţă, artistul şi profetul şi, în consecinţă, rămânem datori cu o explicaţie: dece nu i-am considerat pe aceştia ca punct de plecare în deducţia noastră?

Pentru moment, dăm răspuns întrebării cu privire la primii trei: erou, om politic şi om de ştiinţă. Toţi aceştia nu sunt oameni armonici. In profilul lor sufletesc există, întotdeauna, o exagerare. Astfel, în cazul politicului şi al eroului întâlnim o predominare a inteligenţii pentru putere. Impresia pe care din această cauză, o lasă este că lumea se sfârşeşte cu ei. Dacă am precizat că inteligenţa ca putere e numai una din feţele ei şi că cealaltă funcţie a ei, cea de transfigurare şi creare a unei lumi ideaţionale, dă coloare şi diferenţiază pe intelectual — este lămurit că rezerva noastră este întemeiată. Cât priveşte omul de ştiinţă, profilul său sufletesc nu e mai puţin ciclopic. La el întâlnim o predominare a inteligenţei pentru inteligenţă. Zace şi în această exagerare un rău: cultivarea inteligenţei numai pentru rafinarea mecanismelor ei de funcţionare, fără nicio repercursiune asupra întregului suflet poate ridica valoarea acelei inteligenţi, dar nu a omului care o poartă. Inteligenţa lui se poate rafina, el însă rămâne, ca om, tot pe locul în care l-au apucat întâile buchii. Explicaţia acestui fapt vine din natura şi limita preocupărilor lui. Ceea ce-l interesează este materia şi legile ei, pe sine s'a uitat. Această uitare de sine atrage părăginirea părţii afective, care ocupă două treimi din fiinţa noastră şi e de două ori importantă: odată pentru inteligenţă şi odată pentru voinţă. Este invederat că, din această cauză, nu ne-am putut închipui intelectualul nici după modelul acesta de savant.

Ca atitudine, atât eroul, politicul, cât şi omul de ştiinţă sunt optimişti, un fel de romantici idealişti. Cei dintâi cred cu înverşunare în puterea de schimbare a inteligenţei lor, ca într'o forţă predestinată, iar savantul este la fel de optimist în ceea ce priveşte reuşita inteligenţei sale în descoperirea legilor. Atitudinea aceasta, la oamenii de acţiune, este în mare parte congenitală, dar ea îşi mai găseşte motivare — şi aici adăugăm şi pe savant — într'o lipsă a simţului de relativitate, de raportare a actelor noastre la veşnicie, semn al altei lipse, a simţului critic. Poate că omul de acţiune să fie încurcat de el în hotărîrile lui, poate că oamenii de acest fel se conduc după intuiţiile lor geniale, de aceea nu le facem din asta un reproş, dar, cum intuiţia lor nu o putem transplanta intelectualului, îi rezervăm acestuia precauţia unui cât de modest spirit critic. Cât priveşte pe savant, optimismul lui are acelaşi motiv: ui'ă să-şi mai întoarcă inteligenţa asupra ei însăşi ca să-i examineze funcţionarea.

(Urmare în pag. 6-a)

MIRON CONSTANTINESCU — Case la Tiraspol

Ultimele „producţii“
– Reportaj dela Conservator –

CEVA DESPRE PRODUCŢII IN GENERAL

Intotdeauna „producţiile” Conservatorului de artă dramatică amintesc cronicarilor dramatici sau simplilor ziarişti, deveniţi peste noapte, cu această ocazie, judecători de teatru şi talente, că au un foarte desvoltat simţ al humorului pe care se simt obligaţi să-l verse pe spinarea tinerilor candidaţi la nemurire prin glorie.

Bine înţeles, e mult mai comod să batjocoreşti în scris un tânăr şi pentru moment oarecare actor de Conservator decât pe cine ştie ce maestru cu pretenţii şi nenumărate toane.

Elevul de Conservator n'are prieteni influenţi, cari să sugereze imperturbabilului critic o apreciere, tot aşa cum n'are putinţa de a-i da în judecată pe ziariştii calomniatori ai talentului lor.

Mie îmi veţi da voe — şi mă adresez atât cititorilor obişnuiţi cât şi mai ales cititorilor elevi de Conservator — **să vi-l prezint pe elevul de Conservator, aşa cum prea puţin a fost prezentat în anualele reportagii glumeţe ale producţiei.**

Bine înţeles, îl întâlnesc adeseaori pe elevul de Conservator în cafenele, trăgând chiulul dela curs, punând ţara la cale şi neadmiţând alte talente decât pe acela al dumnealui. Dar, în fond, trebue pentru acest motiv să-l acuzăm pe elevul de Conservator? La fel ca el procedează şi mulţi maeştri **consacraţi.**

Bârfeala şi înfumurarea fac şi ele oarecum parte din tradiţia vieţii mereu trăite între culise.

Elevul de Conservator devine însă într'adevăr interesant din clipa în care încep preparativele pentru prima sa mare eşire în public: Producţia pe scena Teatrului Naţional.

După 3 ani de învăţătură şi de nemulţumiri exprimate în gura mare, iată-l pe elevul de Conservator silit să arate în public ceeace poate.

Anul acesta, o nouă serie de cârlani **ai teatrului** românesc **au înfruntat lumina rampei şi ochiul atent al spectatorului.**

Pe toţi aceşti tineri pretendenţi la glorie i-am urmărit, confortabil instalaţi într'un fotoliu de orchestră.

E, bine înţeles, mult mai comod să judeci din sală, decât să te chinueşti pe scenă pentru a dovedi că ai talent.

Aşa că, pornind la compunerea reportajului nostru, vom lepăda — pe cât posibil va fi — haina, inutilă, în acest caz, a ironiei muşcătoare. Părerile noastre nu vor neapărat să fie verdicte. Aşa am văzut şi aşa am scris. Fără părtiniri. Fără porniri pătimaşe.

Şi acum să trecem la subiect.

M. S. PUBLICUL

Lupta a început în după amiaza unei zile de Luni. Inceput de săptămână, deci semn bun. Viitorii artişti şi-au făcut cruce cu limba în cerul gurii şi au intrat în scenă.

Să fie într'un ceas bun.

Şi publicul să fie îngăduitor.

Să nu se lase influenţat de căldura moleşitoare care a înţeles ca şi de astă dată să fie prezentă în sală la marele eveniment.

ODETTE BOTEZ

Publicul select nu lipseşte. Domnul Rebreanu a luat loc în loja directorială, iar domnul Victor Ion Popa s'a instalat în banca I-a, hotărît să vadă tot şi chiar să întrevadă ceeace nu se poate remarcà la prima privire: talentul ascuns sub o barbă de lână sau sub un nas de talion.

Intr'o loje, domnişoara Elvira Godeanu a fost o spectatoare silitoare. N'a lipsit dela nici-o producţie şi a aplaudat cu entuziasm tot: şi ce i-a plăcut şi ce nu i-a plăcut.

Presa, nici ea n'a lipsit: Domnul Cărandino se cocoţase într'o loje de rangul II iar C. Cristobald, la fel de **acru** ca întotdeauna, a căutat să **impungă** tot ce nu i-a plăcut. Virgil Stoenescu se agită cu pasiune: din stal în loje, din loje la galerie. Vlaicu Bârna asculta aparent atent dar cu gândul aiurea teoriile lui George Şoimu, mai emoţionat ca la o premieră a „Teatrului de azi”: dădea producţia şi soţia lui, doamna Marcela Georgescu.

Fosta blondă domnişoară Coca Ardeleanu era urmărită cu insistenţă prin foyer, prin sală, peste tot, de un ins lung şi plicticos, pe numele său, Traian Lalescu.

George Voinescu, aparent absent dar totuşi foarte atent la ce se petrecea în jurul lui, privea lumea prin monoclu.

Ernest Verzea, făcea risipă de observaţii şi era la fel de agitat ca Virgil Stoenescu.

Şi alţii... Şi altele...

Ziarişti, actori, prieteni.

Eterna sală dela producţii.

CLASA DOMNULUI ION MANOLESCU

Dar a bătut gongul pentru prima oară. Şi a bătut şi inima d-lui Ion Manolescu ceva mai tare.

Elevii său, dădeau producţia.

Primul a fost d. Cosgărescu. Avem impresia că dânsul este un om foarte simpatic, care nu prea se gândeşte să devină actor. Şi bine face. Căci, interpretându-l pe Jupân Dumitrache din „Noaptea furtunoasă“ nu ne-a prea făcut să vedem că ar purta în el flacăra sfântă a talentului.

Dar să trecem mai departe. D-ra Nina Finţescu, interpretând o scenă din „L'aiglon“ a dat dovada unei mari pasiuni pentru teatru. Se simte însă nevoia unei mâini de „om de teatru“ care să tempereze această pasiune şi să scoată la iveală o adevărată actriţă. D. N. Toscani i-a dat, cu multă justeţe, replicile.

D-na Nelly Marinescu e blondă, se îmbracă frumos, dar are ghinion. N'a găsit în tot conservatorul un elev care să-i dea replica.

PETRU ASSAN

Aşa că a fost silită să joace o scenă din „Păianjenul“ împreună cu d. Saşa Stoianovici, absolvent, care, cu textul în mână, i-a declarat că o iubeşte şi la sfârşit a şi sărutat-o, neridicând însă în nici o clipă ochii de pe text.

D-na Nelly Marinescu nu este ceeace se cheamă un „mare talent“. Pare însă conştiincioasă şi cum nici urîtă nu e, îşi va găsi întrebuinţare pe una din scenele particulare.

A urmat o scenă din „Hero şi Leandru“ scrisă — după cum ne-a informat programul plin de greşeli de tipar — de Brillparzer. Domnişoara Olimpia Predescu spune frumos versurile. Şi e şi acesta un merit.

Mă uit în program să văd ce mai urmează. Citesc şi fac un gest să fug din sală. Il văd şi pe Cristobald, imitându-mi gestul. Imi dau însă seama la timp că am comis amândoi o eroare: d-ra Odette Botez n'are nimic comun cu d-ra Odette Popescu, celebra „Damă cu camelii“ de anul trecut.

Dar s'o vedem şi pe d-ra Odette Botez.

E mare, îmbrăcată în verde şi vine însoţită de foarte tânăra domnişoară Raluca Zamfirescu. Aud un glas lângă mine:

— „Ce mai e şi asta? examen la conservator sau spectacol de retragere?“

După cum vedeţi, o mică răutate.

Dar d-ra Botez n'are de ce să se supere. Interpretând-o pe Fedra, dânsa a dat dovada unui neobişnuit temperament artistic, care o îndreptăţeşte să spere într'o frumoasă carieră teatrală. In fond, teatrul n'are nevoe numai de ingenue.

D-ra Raluca Zamfirescu n'a spus mare lucru. Doar 2-3 replici. Dar scânteea din ochii aceia jucăuşi ne-a trădat o autentică actriţă. Aşteptăm cu deosebită nerăbdare producţia ei care va avea loc anul viitor.

Pour „la bonne bouche“ a fost lăsat d. Jean Marinescu. Dar ghinionul i-a tras o festă acestui elev de certe calităţi. O năprasnică răguşeală l-a împiedicat să-l interpreteze pe Brand, aşa cum, pe semne, intenţionase. In orice caz ar trebui să renunţe la gesturile copiate dela maestrul său, Ion Manolescu.

Fiindcă avem certitudinea că Jean Marinescu este ceva mai mult decât o simplă imitaţie a unui maestru.

Şi a căzut cortina pentru a şeasea oară... Şi cu această cădere, prima zi a producţiilor a luat sfârşit.

CLASA DOMNULUI ION SÂRBUL

A doua zi, acelaş public umpluse dela ora 9 dimineaţa, sala Naţionalului. Astăzi, elevii d-lui Sârbul sunt la rând. Dar să-i urmărim şi pe ei:

De ce a ţinut d-ra Pierette Abeg să o interpreteze pe Julietta?

Talent are dânsa. Şi chiar oarecare sensibilitate (nu spunem aceasta, influenţaţi de glasul tânguit al d-rei Abbeg). Ii lipseşte însă prospeţimea care ar fi îndreptăţit-o să interpreteze rolul eroinei lui Shakespeare.

Tot aşa cum ne simţim datori să-i mustrăm şi pe d-nii Călin Bodnărescu şi Bălăşoiu. Nu sunt lipsiţi de calităţi aceşti doui tineri actori. Dar de-aici, până la a te avânta în interpretarea lui Hamlet şi a lui Richard al III-lea este un oarecare drum. Şi inevitabilul s'a întâmplat: d-nii Bălăşoiu şi Bodnărescu s'au lăsat depăşiţi de rolurile interpretate.

In schimb îi felicităm din toată inima pe tinerii Traian Popescu-Vrajbă şi Petru Assan. Roluri grele au interpretat şi dânşii. Primul a fost Cyrano de Bergerac. Al doilea, Avarul.

NORA VASILESCU

Fără să-i pese de un nas care la un moment dat avea poftă să cadă, d. Traian Popescu-Vrajbă, a debitat, plin de entuziasm şi tinereţe, cu o deosebită eleganţă, dificila tiradă a nasului şi a interpretat la fel de bine scena duelului.

Iar Petru Assan, bine ajutat de d-ra Despina Pelin în rolul Frosinei, a redat cu mijloace simple toate stările sufleteşti ale eroului lui Molière.

Sperăm ca până în clipa de faţă vre-un director de teatru să fi fost de aceeaş părere cu noi şi să-i fi angajat pe aceşti doui excelenţi actori.

O revelaţie a constituit pentru noi d. Benciu, care, dând replica în Năpasta a realizat un foarte impresionant Ion — e drept: puţin epileptic, dar profund uman. D-na Marcela Georgescu a dovedit certe calităţi. Am fi preferat însă s'o vedem într'un rol de ceva mai mari proporţii.

Iar d-nii Pătraşcu Sârbul şi Aurel Dumitru s'au silit să salveze ultimul act din „Patima roşie“. Insă piesa d-lui Sorbul nu se poate juca dacă nu există o Tofană. Iar d-ra Lucia Tamaş, căutând să ascundă sub o pălărie ciudata lipsa de talent, a fost departe de intenţiile autorului.

O agreabilă Crina a realizat d-na Virginia Weber-Urlăţeanu.

Lipsa de spaţiu ne sileşte, însă să lăsăm pentru numărul viitor partea II-a reportajului în care ne vom ocupa de clasele d-nelor Filotti şi Marioara Voiculescu.

TRAIAN LALESCU

Măşti şi reflectoare

Preliminarii
la arta trucajului

Ceiace ne-a îndemnat să scriem aceste note de tehnică teatrală— care privesc îndeosebi pe actorii noştri, — nu a fost decât îngrijorarea care creştea pe fiece zi şi care altoia în noi îndoiala asupra mult zisei „mare chemare“ a celor cari au urcat scena. Deoarece, urmărim de mai mult timp confuzia în care înnoată actorii noştri, majoritatea lor: arta şi viaţa le trec pe acelaş plan. Aceasta dacă nu la începutul carierei, când ajung în câmpul magnetic al unui maestru, este inevitabil. Căci în ţara noastră actorul ajuns la „măestrie“ nu se lasă lipsit de lenta neagră a încoronării din culisă, şi care este plictiseala. Or, ciracul, din spirit papagalicesc ţine isonul. Se ascunde după o formulă nouă de teatru excluzând pragul dintre artă şi viaţă şi care într'un fel de depresiune— criză de care nu îşi dă seama momentan, dar care este explicaţia nemarcării acelei sărituri din firesc la nefiresc. Să fim bine înţeleşi: actorul odată intrat în scenă nu mai este decât desemnul animat al personagiului. Şi aici suntem nevoiţi să facem uz de o regulă fundamentală asupra trucajului dată de către Vassili Molcianowsky: artistul între pereţii de carton ai scenei trebue să fie întotdeauna trucat, dar trebue să caute să întrebuinţeze cât mai mult propria faţă adaptând-o cerinţelor teatrului. Astfel, fidel principiului dramei, Alexander Moissi, juca cu faţa naturală. Aceasta nu-l împiedica să dea câteva trăsături de grimon, în ultimele scene ale „Cadavrului viu“ al lui Tolstoi.

S'a vorbit atât de mult de instinctul teatral care chiar în viaţă obligă omul să-şi schimbe chipul; cu atât mai mult în faţa

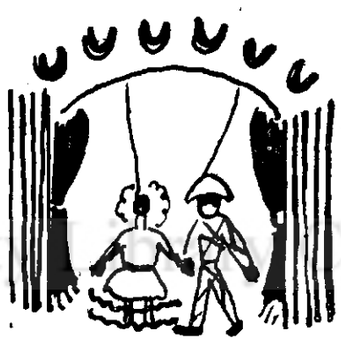

spectatorilor este o ruşine ca un actor să apară cu chipul de pe stradă. Acest instinct teatral duce la compunerea „minelor“ care în prim stadiu nu necesită nicio fixare din culoarea grimonului. Mai târziu, creiarea tipului, a personagiului, — şi prin acest cuvânt trecem în artă — intervine grimonul care poate corecta natura, care poate altera firescul.

Spuneam mai sus că actorul în prealabil trebue să caute să-şi adapteze faţa cerinţelor teatrului. Aceasta natural printr'o cunoaştre amănunţită a tuturor posibilităţilor pe care ni le dă propria-ne faţă. Stăpânirea muşchilor bucali, faciali, frontali, pentru a putea coordona orice mişcare dictată de comportamentul personagiului. Neîndoelnic, acolo unde natura e neputincioasă sau nu satisface exigenţa actorului, pentru întărirea unei trăsături, intervine grimonul care face tocmai pasul de trecere în nefiresc, şi ceiace mărturiseşte conştiinţa artei.

Când se ajunge la această stăpânire, când se ştie a se specula natura — a specula teatralul din ea, — în acest moment trebue un ascuţit bun simţ care să poată să păstreze echilibrul dintre transformare şi individualism. Altfel se cade în grotesc. Aici se face simţită meseria şi îndeosebi munca dusă până la istovire.

Căci pe lângă boirea pometţilor, a nasului, a ochilor, gradarea culorilor şi a umbrelor se supune luminei reflectoarelor şi adâncimei sălii teatrului. Culoarea la lumină albă se descompune sau când i se suprapun irizării venite dela rampă, rivalţi, arlechini, ne produce surprize: trucajul nu apare decât ca o îmbâcseală de culori. Regisorului îi cade în sarcină deci ca să vadă, fiind al „treilea ochi“ în sală; tot regisorului i se cere gradarea culorilor. (Este cunoscut însă conflictul mereu în floare dintre actor, regisor, electrician şi care nu duce de cât la o nereuşită distribuire a valorilor plastice în atmosfera piesei).

Deci actorului nu-i rămâne decât un singur control: oglinda!

Bunul simţ şi cunoaşterea tehnicei sunt de ajuns la creiarea hainei unui personagiu.

Dar ceia ce vine să întărească eficacitatea perseverenţei este dragostea de arta pe care o faci!

Trucajul cinematografic prezintă oarecare facilitarism.

In primul rând interpretul e făcut pentru rol. E căutat în viaţă şi adus după trebuinţă în studio. Nu se recurge la nici un artificiu. Din tehnica trucajului nu împrumută decât o compoziţie specială de teint pentru nivelarea oricăror iregularităţi ale pielei. In cinematograf în cele mai dese cazuri se scrie text pentru cutare vedetă sau cutare star. In zilele noastre în deosebi, faptul, se întâmplă şi în teatru.

Dacă dăm o privire retrospectivă asupra artei trucajului în celelalte ţări trebuie să menţionăm două: Italia şi Rusia, care marchează în evoluţia teatrului un moment din cele mai caracteristice. In aceste două ţări de altfel spectacolul este privit cu o notă în plus de seriozitate şi mai grav decât în celelalte.

Spuneam la începutul acestor note că ele sunt adresate îndeosebi actorilor noştri; nu vroim să fie luate drept decât o ofrandă pentru actorul viitorului.

Iar celor de acum cuvintele unui mare comediant venetian: „Mai înainte ca să-mi învăţ rolul, gândesc la înfăţişarea exterioară pe care trebuie să o aibă personagiul, ca să pot să dau cu prisosinţă ceiace a voit autorul“.

Atât!

N. ALEXANDRESCU-TOSCANI

TINERE TALENTE

N. NICOLAU VALENTIN

un tânăr element al teatrului „Muncă şi Lumină”

Pe şantierul „Măscărici“
sau vulpea şi strugurii

Unul din cele mai înţelepte „gesturi” ce le-a făcut autorităţile româneşti, a fost — fără îndoială — îndulcirea măsurilor de camuflaj la grădinile de vară.

Abia s'a ridicat un colţişor din perdeaua de plumb ce ne obloiea tristeţea nopţilor în camere înfundate, că bieţii actoraşi, risipiţi pe sub aripi protectoare de cloşci potentate, aciuaţi pe lângă directorii ce aveau săli de spectacole, deci „dreptul de a juca”, şi-au luat sborul, pe socoteală proprie, au apucat de coarne vitregia materială a timpului şi au „înjghebat” formaţii artistice noi şi curate.

Una din acestea, e şi teatrul „Măscărici” ce se va deschide la Hala Traian, sub conducerea neobositului şi vecinic tânărului Romeo Lăzărescu, recidivist, nu ştiu a câta oară, în chestii d'astea !..

Am zâmbit cu neîncredere când am auzit că un biet actor are azi curajul să deschidă un teatru nou, când vechii şi obişnuiţii întreprinzători de spectacole, cari au obosit atâta vreme afişele reclamei bucureştene, numai cu numele lor, se abţin s'o facă.

Curioşi să aflăm adevărul, ne-am dus la... faţa locului.

Dacă ne place să vedem un spectacol în premieră şi să-i gustăm deliciile, apoi vă rog să credeţi că nu-i de loc de lepădat să vezi munca de laborator a unei piese de teatru !...

Pe o căldură de nu ştiu câte grade (chiar mercurul din termometru îşi nesocotise subdiviziunile, ca şi aparatul de taxat al şoferului care m'a adus la Hala Traian, Urbea Bucureşti, plasa Băneasa, judeţul Ilfov) descalec în faţa unei grădini în construcţie.

După felul arhitecturei, ai putea să crezi că te găseşti ori la Port Said, ori la Casa Blanca, judecând după zidurile albe, crenelate şi acoperite cu olane — explicaţia e uşoară. Romeo Lăzărescu a trăit multă vreme pe acolo — şi era să mă cred chiar la Port Said, dacă n'aş fi băgat de seamă că poarta crenelată era strânsă în braţe, sandwiş, între o tâmplărie şi un negustor de ghiaţă.

Dar să pătrundem înăuntru.

Nu e tocmai uşor. Intrarea e barată de mormane de talaj, moloz, stinghii şi var.

Sute de scaune, grămezi de picioare, unele valide, altele schioape, îţi tae drumul.

Ciocănituri, rândele, vopsitori.

Trebuie să fiu cu mare băgare de seamă să nu-mi zebrez cu vârgi de puşcărie pantalonii.

Ajung la scenă.

Minune!...

In pitorească promiscuitate, bărbaţi, femei, antiştii noştri simpatici, pe care-i aplaudăm în fiecare seară, în haine strălucite şi culori fascinante, muncesc răzbit şi sânguitor, în soare arzător şi valuri de năduşeală.

Cu feţe descompuse de văpaie îmi zâmbesc, Mia Steriade, Virginica Romanoschi, Lulu Popescu. Sabina Muşatescu, a intrat de tot la apă. Se luptă să-l convingă pe N. N. Matei că ar fi mai bine să vorbească mai piţigăiat. Matei susţine teoria „pedalei”.

— Nu-mi mai pomeniţi de pedală, răcneşte Mia Steriade, care are genunchiul drept jupuit. A căzut cu bicicleta.

Comicul Matei, urmând pilda lui Diogene, şi-a umplut gura cu bomboane de malţ din punga lui Mia Steriade şi ţipă cât îi ţin rărunchii la coana Miţa Stoenescu, decana soacrelor din România întregită:

— „Ştiu ce ai să-mi spui scumpă doamnă. Că sunt un imbecil, că n'am venit să te iau !.

Romeo Lăzărescu, mai negru decât toţi negrii, se ceartă cu Negoescu, care-l tachinează că nu ştie rolul, după ce trece o ochiadă la electrician şi alta la ăla cu florile. Virginica Romanoschi e gravă, afectată şi are trac. Are şi de ce. E cea mai nouă în distribuţie, e rolul greu şi se gândeşte la 3 Iulie, data primei înfăţişeri la divorţul cu soţul ei şi la premiera „Fructului Oprit”, căsătoria ei cu teatrul serios ! Şi e cald!.. Teribil de cald!...

Intinşi ca şopârla la soare, actorii îşi aşteaptă replica, tâmplarul a paralizat ciocanul şi pictorul nu mai are nevoie să-şi topească cleiul la foc; l-a pus la soare!...

. . . . . .

Aşa muncesc actorii, aşa plămădesc un succes. Cu sudoarea frunţei, cu lacrimi de bucurie, cu zâmbet şi răbdare.

Nu-i mai întreb nimic.

Ce rost ar mai avea un interview ?

Ce-mi mai pot spune ei ?

La ce să le mai turbur liniştea trântorilor de cafenea, cu bâzâitul lor de albine lucrătoare ?

Lasă-i pe cei de la cafenea să-şi construiască „opinii” cu care se vor înfrupta din dulceaţa mierei lor muncite în anonimat.

I. M.

Opinii separate

(Urmare din pag. 1-a)

Pallady nu e un pictor intelectualist, dar e un pictor intelectual. Arta sa e o artă de interior. Peisajele sale sunt expresia viziunii unui spectator al naturii, a unui intelectual care se plimbă în aerul liber cu o carte subsuoară şi cu reminiscenţa unui gând sau unui vers în minte. Cheia artei lui Pallady sunt naturile moarte. Ele respiră o atmosferă intelectuală densă, în care pluteşte amintirea unor lecturi, unor fraze muzicale sau a unui erotism cerebral. Pictura lui Pallady e realizată într'o gamă minoră în care stărue spleenul baudelairian, sau corelatul său muzical din preludiul lui Chopin. Atâtea tablouri de Pallady evocă versuri ca:

Il est de forts parfums pour qui toute matière
Est poreuse.

sau:

J'ai plus de souvenirs que si j'avais mille ans.

Pictura sa nu are răceala unei arte abstracte, dar în ea se descifrează intimitatea cu cultura. In multe naturi moarte de Pallady se poate vedea câte o partitură muzicală sau câte o carte, pe care scrie: **Chopin, Goethe, Les feurs du mal, Nirvana,** etc. Aceste puncte de reper cuprind reminiscenţele implicite ale preocupărilor de cultură ale artistului. Pallady îmi pare a fi un pictor al satietăţii intelectuale.

AL. PALEOLOGU

Pe scurt

PENTRU CEI INJURAŢI

birjereşte, pentru conservatoriştii care anul acesta la sfârşitul producţiei de dramă dela Naţional au primit în obraji tot mucegaiul unor călimări de bucheri în ale scrisului, — rândurile acestea vin să le lămurească faptul că nu **chemarea** sau **nechemarea** a atras invectivele unor pierde-vară din culisele gazetelor, ci **spiritul lor tineresc şi nedescompus încă,** a iritat derma argăsită la cafenea.

Increţirea frunţilor în faţa unor cuvinte aruncate cu praştia ar însemna desminţirea curajului pe care l-aţi urcat pe scena Naţionalului ! Vedeţi voi, într'o săptămână, prima scenă a Statului gâlgâia de tinereţe; şi aceasta nu a convenit celor cari trăiau de pe urma can-can-ului, şi au căutat să vă atragă în cloacă. Nu au reuşit şi atunci vă mânjesc cu noroiul coloanelor de gazetă.

Numele scribilor întâlniţi sub înjurături este un lest de care scrisul conştiincios se va lipsi curând; lipsa de pregătire profesională şi lipsa de grijă pentru cuvântul tipărit au dovedit din prisosinţă domnii dela „Toate Ziarele“ cari s'au grăbit să încredinţeze o cronică dramatică în mâinile unor Icsuleşti din publicistica bucureşteană.

NEDESCOMPUS „INCĂ“

este spiritul tineretului care urcă pentru întâia dată scena. Ori, descoperirea prea de timpuriu, dela poartă, a micilor răutăţi din culise — nu aduce decât înrăirea unor suflete înarmate acum, doar cu tinereţe! Şi tinereţea se sdruncină atât de uşor !...

Era atât de greu oare să urmeze aceşti domni Icsuleşti marele exemplu din anul trecut al lui Victor Ion Popa? Mai mult chiar: să împrumute cuvântul lui Victor Ion Popa! Bălsam pentru rănile care vor veni! Nu s'au ostenit.

Sau dacă ale lor guri ştirbe, neputincioase în strigarea unui adevăr, au îndulcit pe alocuri însăilările în prezentarea conservatoriştilor, invectivele erau în schimb îndreptate spre firele încărunţite ale maeştrilor. Dedesubturile unei cariere actoriceşti erau scoase la lumină. Cu ce rost? Nu erau barem explicaţiile succesului sau insuccesului; ele constituiau „intemperiile“ unei producţii.

...Şi acel „încă“ nu l-am fi dorit adăogat; ne-a scăpat din fuga styloului. Poate în bine: o prevenire dată tinereţii.

TEATRUL STUDENŢESC

Articolul dintr'un număr al revistei noastre, răspuns d-lui Ion Sava la problema teatrului universitar, — după cum era şi de aşteptat a iritat pe câţiva Domni („Vremea“, „Timpul“) cari s'au coalizat în apărători ai unui edificiu care nici nu se ridicase ! (Adăogăm că acei Domni nu s'au învrednicit să-şi asume cu semnătură cele aşternute în coloanele revistelor respective).

Numai acum trei săptămâni mai mulţi studenţi dela diferite Facultăţi, grupaţi în jurul unei reviste, s'au grăbit să traducă în faptă preconizările d-lui Ion Sava. E vorba de „Republica sobolilor“ improvizaţie de teatru occidental.

Curiozitatea ne-a dus la acel spectacol (în realitate nu îşi merită titulatura !) — şi dealungul celor trei acte puse sub supravegherea unui improvizat director de scenă, ne-am verificat anumite credinţe: elementul uman inexistent şi supus la un text ascenic nu dădea decât o grotescă apariţie la rampă a unor şcolari premianţi, cari bâlbâie pe nerăsuflate versuri,... fie ele ticluite şi de un student în litere !

Ne întrebăm: dece d. Ion Sava nu a fost invitat la una dintre multele repetiţii? Poate „colecta“ de bani (la care şi noi am contribuit cu 40 lei) nu indispunea pe nimeni ! Poate !

AUTORI AUTOHTONI

S'ar părea că teatrul nostru este sărac de repertoriu românesc. Nu ! Există un soiu de boicot artistic: nonvalorile teatrale domnesc dela prima scenă a Statului până la ultimul teatru de pasaj, iar ce întrece bunul simţ primeşte oprobiul presei şi apoi al publicului docil.

Opacitatea artistică provine de sus în jos. Greşita încredere acordată de cei de jos celor suspuşi (ajunşi acolo prin umeri rău intenţionaţi) — a ajuns ştiinţă şi deci criteriu de selecţie al valorilor artistice.

De aici tristul mencur teatral: „Demonul vesel“ de Dragoş Protopopescu — opt spectacole! „S'a stins candela“, „Surorile Aman“ şi ultimul Colonaş — reluare în stagiunea viitoare !...

NEALTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Note germane

EPOS ROMANESC

așa îl prezintă *Walter Schürenberg* (în rubrica *Literatura Vremii*, din hebdomadarul Das Reich — 21 Iunie crt.) pe ION, romanul d-lui Rebreanu, care a apărut, la Wiener Verlagsgesellschaft, sub sugestivul titlu de *Die Erde, die trunken macht* (Pământul care îmbată).

„Chiar la începutul romanului, — notează d-l Schürenberg, — e o descriere care te face s'o asculți cu atenție. E descris, la hotă, tineretul satului. Joacă „Ardeleanca". Muzică de lăutari, îmbulzeală, — căldură toropitoare. Colb, sudoare și fețe roșii ce lucesc de încordare și mulțumire. Toate sunt văzute cu ochi deschis și reținut. Nimic din romantismul poporan preparat anume și cu acurateță. Și așa se petrec lucrurile în tot cuprinsul cărții: fiecare lucru e numit, fără înfrumusețare, pe numele lui. Naturalismul cărții nu e un scop în sine artistic. Deși cras el e deplin. Iar perspectiva asupra întregului este ceeace face din această carte romanul cel mai obiectiv al unei regiuni de confinii și, cu aceasta o sinteză artistică de caracter național și format european".

ORIZONTUL

nu numai al fiecărui german, ci al fiecărui european s'a lărgit în ultimii trei ani; munți întregi de neînțelegere au fost nivelați, zidurile neîncrederii, ridicate cu zei, s'au prăbușit în războiu. Perspective noi s'au deschis pretutindeni și privirea planează peste o Europă ce se înfiripă nouă. Mulțe se mai găsesc în devenire, nu s'a realizat încă peste tot breșa către o nouă gândire. Dar pretutindeni își încep calea lucrurile noi. Scriitorii din toate țările le presimt acuma, le văd, încep să le întruchipeze în mod vizionar, și tineretul urmează bucuros steagului lor, tineretul care are simț sănătos pentru totul ce este viitor, viitorul lui, și începe să se libereze de ceeace e vechiu și învechit. Dar noul peisaj al spiritului și al idealului artistic se cere deschis cu grijă. Aceste pagini ar dori să contribuie, cu partea lor, la prezentarea noii vieți, așa cum se oglindește ea în literatură: în carte, în dramă, în film și în megafonul radioemisiunii. Scriitori și cugetători de format și nume european vor lua cuvântul relatând clasând și scrutând. Cu această îndatorire de a informa despre noul scris pe cetitorii de limba germană din toate țările europene, revista

urmează vechii tradiții nemțești de a fi, în baza propriilor puteri creatoare, o mediatoare între vecinii europeni. Vor fi prezentate cărți noi, nu prin judecarea repede formulată a valorii lor, ci considerându-le cu dragoste și lăsând cetitorului ultimul verdict. Paginile acestea nu vor să incite la vreo înfierbântată ceartă de păreri, ci să îndemne la orientări și judecăți personale. Nu întru preamărirea dozincei l'art pour l'art, nici spre a fi o revistă specială la literatură, apar paginile acestea, ci spre a fi un mensual interesant, viu și pe înțelesul fiecăruia".

Acesta e manifestul revistei Europäische Literatur **care și-a lansat primul număr în Editura Deutscher Verlag din Berlin.**

Colaborează Svend Fleuron (Ich sah Deutschland), Bodo Schütt (Der Brief), Herybert Menzel (Der zu einem neuen Roman), Liuviu Rebreanu (Rumänische Heimat), Franz Tumler (Gespräch über Bruno Brehm), Rainer Schlösser (Geburt der Hymne) și Wilhelm Rudolf (Begegung in Flandern und der Wallonei).

Reținem din Rumänische Heimat **(Patria românească) aceste pasagii: „Despre România nu cunosc, spre nenorocul nostru, nouăzeci, dacă nu chiar nouăzeci și nouă la sută dintre toți străinii instruiți normal, decât că are bogății în petrol și cereale și o capitală cu numele de Bukarest.**

„Și, totuși, poporul meu ar putea fi numărat, din anumite puncte de vedere, în rândul celor mai interesante ale Europei. Pe pământ străvechiu tracie, poporul românesc a rezultat din sinteza dintre latinitate și slavism. Ca atare, întruchipează o forță de sine stătătoare și, în anumite privințe, unică. Numai în această origine zace explicarea unor, în aparență inexplicabile contradicții ale omului român: inimă fierbinte — cugetare clară, simț pozitiv — visătorie, ambiție nesfârșită, care se fărâmă încă la

ODA ARMATEI ROMÂNE

Soldat român, arhanghel de fier, soldat român,
Frumos și mândru soare al veșniciei noastre,
Mereu viteaz și tânăr în timpul cel bătrân.
De mii de ani în țara aceasta ești stăpân
Și ne păzești pământul sub cerurile-albastre!

Făcut din fier și piatră, — la fel de dârz și tare, —
Rămas în ciuda vremii, ca la întâiul veac,
Ești zămislit din crunta ciocnire creatoare.
Din îndârjirea fără de margine cu care
In cremenea română izbi amnarul dac.

Când începea urgia cumplitelor războaie,
In cete călărețe porneau viteții 'n zare
Și chiuiau voinicii ca 'n zi de sărbătoare
Cu ghioage, flinte, coase, topoare și țăpoaie
Să sfarme lifta care furase din hotare.

Purtând în gând icoana, o mamă, un ogor,...
Păstrând în inimi chipul blând al copiilor,...
Și Bistrița cu plute, cu vulturi mari Negoiul,
Ciobanii și păstorii când începeau războiul
Luau cu ei și țara în sufletele lor.

Ca frunzele gonite de vajnica furtună,
Așa piereau păgânii sub iureșele tale;
Sinan și Carol Robert în groaza lor nebună,
Fugeau mâncând pământul, spre munte și spre vale,
Sub pumnul tău de vifor, ce frânge și răzbună.

Vulturii și bourii îți ocroteau trecutul.
Tu, rupt din pacea casei, când te-avântai pe plai
Ca să înfrunți urgia străinilor, știai
Că Ștefan, lângă tine zburând, îți ține scutul,
Și că-ți croești izbânda cu visul lui Mihai!

Flăcăi din șapte sate, voinici dintr'un județ,
Viteji din toată țara ați alungat păgânul.
Puternici ca stejarul, ca bradul de semeți
Așa sunteți de veacuri și astăzi, măi băeți,
Căci nimeni nu-i pe lume mai tare ca românul!

In viața voastră sfântă, de aspre jertfe plină,
Ați biruit pământul ca soarele de sus
Sau mucenici ai soartei, ca soarele-ați apus.
In măreția morții, frumoși ca și Isus,
Ați părăsit lumina, luptând pentru lumină.

De marea voastră faptă sunt veacurile pline
In noaptea vrăjmășiei v'ați înălțat: văpăi.
Pe grui și pe colnice, la trecători și 'n văi,
La câmpul Mierlei, Podul-Inalt și la Rovine:
Aceiași fără seamăn, aceiași dragi flăcăi!

Soldații de-altădată ce-au adormit în moarte
Sunt rădăcini de suflet ce încă mai rodesc.
Nici o putere viața de viață n'o desparte:
Hrănind cu viteție tot neamul românesc,
Din groapă iese visul să meargă mai departe.

Un fulger luminează umplând întregul cer.
E gândul tău, române, veghind ca un străjer
Pe țara ta frumoasă, bogată ca o salbă
Din pragurile 'nalte pân 'la Cetatea Albă, —
De sus, din munți, la Porțile de Fier.

Oștean în dulcea țară de vrednicii tăcute
In care gândul este curat cum e cristalul,
In țara Cosinzenei, în țara unde valul
Din Dunăre în Mare vin poala să-i sărute
Iar munții strâng cu sete la pieptul lor, Ardealul!

La răsărit dușmanul se pregătea de luptă;
Puternic ca un crivăț potopitor de ger
Voia să năvălească în pacea țării ruptă;
Atunci mândria voastră, o clipă întreruptă,
Și-a ridicat și ochii și fruntea către cer.

Când Crivățul mânia pe noi și-a abătut,
Se 'ncinse cel din urmă și cel mai greu război;
Strămoșii din morminte venit-au lângă voi.
Cei ce-au murit la Plevna, au re'nviat la Prut,
... Și Crivățul se 'ntoarse să fugă înapoi!

Grădina Bucovinei se 'ntinde pe sub brazi,
Și Basarabia scumpă, zâmbind, uită suspinul;
Pe cerul nostru însă tot nu s'a 'ntins seninul
In caerele vremii tot nu s'a tors destinul
Soldat Român, de pază fii mâine ca și azi!

In pomul ei, când cântă lin o privighetoare,
Intregul crâng trăește doar într'un singur pom.
Prin tine, bucuria de a trăi sub soare
A Țării noastre scumpe și falnică și mare,
Soldat român, trăește doar într'un singur om!

Ca vremea, — apa trece dar pietrele rămân,
Tu porți în trup trecutul și 'n suflet viitorul,
Pe soarta ta ești paznic, pe Țara ta stăpân,
Ai fost întotdeauna și ești biruitorul
Arhanghel de lumină și fier, — soldat român.

HORIA FURTUNA

După un an de războiu

(Urmare din pagina I-a)

mărturisesc îndeajuns eroismul ostașilor noștri. Presa străină și toți oamenii de bună credință elogiază în fiecare zi virtuțile războinice ale dorobanțului român și în fața atâtor recunoașteri meritate, noi nu mai avem de adăugat decât florile de recunoștință ale neamului întreg.

Poate că mulți dintre cei cari astăzi ne închină pagini întregi cu laude la adresa țării și ostașilor ei, nu cunosc prea bine sufletul valah și trecutul nostru de sbucium prin locurile acestea.

Am purces la luptă, nu din lăcomie și nici din spirit de aventură. Ostașul român a plecat la războiu în mod firesc ca într'o frumoasă baladă, ca să-și apere brazda pe care o muncește, ca să-și desrobească frații, cu hotărîrea de totdeauna a bunicilor. Dela răsărit, ne-a pândit mereu primejdia cea mare. Nu sunt vorbe goale sau figuri de stil acesie expresii ca: străjeri neadormiți la porțile răsăritului, factori de civilizație în Sud-Estul european. Numai noi știm cât ne-a costat faima acestor misiuni, cât sânge românesc s'a vărsat pentru păstrarea acestui pământ așezat în bătaia tuturor vânturilor. Cetățile lui Ștefan Vodă presărate de-alungul Nistrului stau mărturie despre veghea noastră în decursul veacurilor, iar cartea istoriei se poate deschide oricând pentru a arăta temeinicia drepturilor noastre.

Forța noastră vitală, dârzenia luptelor purtate de străbuni ne-au păstrat ființa pe aceste meleaguri. Cu cât cresc mormintele eroilor noștri, cu atât pământul ne devine mai scump iar instinctul de apărare crește mai puternic, din generație în generație.

România pășește în al doilea an de războiu. Cu acest prilej, s'a publicat un comunicat din care se vede situația pierderilor noastre în lupta contra bolșevismului.

Este cel mai grăitor document al contribuției noastre pe altarul lumii civilizate, este cea mai sfântă dovadă despre puterea de jertfă a neamului românesc.

După un an de lupte ne simțim sufletul mai călit în atâtea bătălii victorioase, privind cu încredere nesdruncinată în viitor și dreptatea năzuințelor românești.

Epopeea neamului nostru își continuă drumul de lumină și glorie și vor trebui mai târziu sute și mii de pagini ca să veșnicească măreția acestor clipe de puternică trăire eroică.

Cu sânge au scris cei jertfiți această epopee și ne închinăm în genunchi în fața crucilor unde se odihnesc cei mai buni dintre noi.

I. VALERIAN

ciocnirea cu realitatea, clan extraordinar — pauze prea mari și, de aici, conflict etern cu timpul care trece când prea repede, când prea încet; — acestea sunt numai o parte din contradicțiile care aproape se deschid și, totuși, sunt caracteristice ființei românești".

„Pentru țăranul nostru pământul nu este vreun obiect de exploatare, ci o ființă vie, de care se apropie cu un sentiment ciudat de venerare și teamă. El se simte zămislit și crescut din acest pământ, ca o plantă vrăjită care nu poate fi distrusă în veții vecilor. In pământ zace, deaceea, sensul, vieții lui".

„România de azi și Dacia de odinioară sunt mărimi congruente, nu numai ca noțiuni geografice, ci și ca spații ale etnosului românesc".

„Limba românească e și ea o operă a țăranului. Dela acest creator și-a primit ea întreg farmecul și specifica-i putere de expresie".

„Noul Reich este primul mare stat care, aflându-se în apogeul puterii, își îndreaptă privirile nu numai înspre realitatea noastră politică și economică. E pentru prima dată că un popor mare se apropie, într'adevăr, de sufletul românesc și încearcă să vadă ce poate oferi acest suflet culturii europene".

STATISTICILE

nu sunt chiar așa de cifre cum par. Numărul vorbește și, deobiceiu, e mai elocvent decât toate hiperbolele retorilor. Și acum iată problema: Ne plângem, pe bună sau rea dreptate, de pletora artiștilor, savanților, scriitorilor și așa mai departe. Mai ales tinerii, angajați trup și suflet în miraculoasa aventură a artei sau științei lor, sunt adevărate comori de gelozie oridecâteori este vorba să ia la cunoștință sau să aprecieze prestația vreunui confrate. Pe lângă faptul că nu-și dau seama de semnificațiile psihologice ale invidiei, — (gelozia, invidia, ura, etc., dovedesc neputința la cel ce e gelos, invidiază și urăște), — ei nu cunosc îndeajuns nici realitățile.

In Germania anului 1925 de pildă au fost recenzați (la recenzământul populației), nu mai puțin de 19.283 de artiști, oameni de știință și scriitori. Dintre aceștia 3943 femei artiste, savante sau scriitoare. Scriitorii erau 3690 de toți la o populație de 35.853.730 profesioniști activi, — sau la o populație de circa 70 milioane locuitori. 3690 de scriitori și scriitoare la 70.000.000 cetățeni înseamnă un scriitor la circa 20.000 nescriitori. E prea mult? Și când constați că, în aceeași Germanie, activau 211.066 învățători, 121.754 ingineri, 45.196 muzicieni, 40.746 preoți, 5.915 redactori numai ca angajați, deci nu liber profesioniști. Sau 799.833 lăcătuși, 198.393 fierari, 180.351 strungari, 147.114 croitori, 145012 brutari, 111.891 cismari, 101.432 tipografi, 27.132 legători de cărți liber profesioniști.

E prea mult?

TRAIAN CHELARIU

Cântec de jale

Nu te teme, nu te teme
Dacă iar mor crisanteme

Dacă iar se văd în zare
Păsările călătoare.

Nici nu plânge, nici nu plânge
Când rupi ramul și vezi sânge

Când rupi creanga și prin creangă
Moartea zice din talangă.

Nu-ți fă rană, nu-ți fă rană
Din a nopții grea dojană.

Nici nu spune, nici nu spune
Vânturilor să s'adune.

Veșnicia dacă șade
Frunza însă cade, cade.

Stelele din zeci și sute
Se răresc și se fac slute.

Sufletul se 'nvârte 'n sine
Poticnindu-se de știme.

Lacul verde stă pe apă
Iară apa sapă, sapă

Sapă fără rost în cale
Și te-acoperă cu jale...

RADU STANCA

RUGĂCIUNE VARĂ

SVETOZAR HURBAN- VAJANSKY

In lanul copt pătrunde soare
Și-abate galbena secară,
Din înălțime, val de aur
Revarsă soarele de vară.

O, Doamne, tu cunoști prea bine
Adânoul meu și dor și minte,
Indură-te și te apleacă,
Ascultă ruga mea, părinte!

Dă pentru neamul meu, stăpâne,
La seceriș îmbelșugare,
Să-și vadă jitnițele pline,
Flămânzilor spre 'ndestulare.

Eu n'am, părinte, nicio brazdă
In țarină, tu știi prea bine,
In lumea asta fără de marg'ni
Sunt bătător la uși streine.

Și n'am măcar un pumn de boabe
Să pot să-l semăn pe-arătură,
De mine râde crudă soarta,
Norocul m'a privit cu ură.

Sub streașină streină cuibul
Mi-așez ca biata rândunică, —
E-așa de șubred că adesea
Suflarea vântului mi-l strică.

Dar vezi, îngenunchez cucernic
Aicea pe țărâna sfântă, —
Dă-i toate darurile, Doamne,
Și pururi o binecuvântă!

Păzește-o de vărsări de ape,
De grindină și de furtună,
De flacăra pustiitoare
Păzește țarina străbună.

Dă, Doamne, neamului meu pace,
Să guste darurile tale,
Aplecă-te'ndurat spre dânsul
Și-arată-i spre lumină cale!...

Trad. de **I. U. SORICU**

Note italiene

CIVILTA

revista expoziției universale din Roma, editată de V. Bompiani — a apărut în excepționale condiții tehnice, în luna Februarie a anului curent.

Pe lângă articole extrem de interesante ca cele asupra Japoniei războinice, asupra lui Galileo Galilei, Mozart și altele, ceeace atrage în deosebi atenția iubitorului de artă, sunt câteva excelente reproduceri din opera lui Giotto, în cadrul unui mic studiu tratând despre activitatea din tinerețe a artistului, adică de picturile din biserica din Assisi, care reprezintă viața Sfântului Francisc.

E prea mic spațiul acestor note pentru a putea vorbi despre importanța lui Giotto și despre uriașa înnoire pe care o aduce picturii, sclavă până atunci a hieratismului bizantin. Giotto umanizează pictura, îi dă suflet, mișcare, formă și profunzime.

Reproducerile din Civiltà, *dintre care unele în culori, ilustrează în mod strălucit forțarea tânărului pictor de a se elibera de asprimea canoanelor și de a sufla duh de viață asupra impresionantelor sale personagii.*

Căci ceeace mișcă în deosebi și face de neuitat o frescă giottescă, e tocmai lupta dintre cele două tendințe, care duce la o naivitate primitivă atât de pură, încât face să te gândești, involuntar, la curățenia de plantă a sufletului celor dintâi oameni.

Un alt poet, mai aproape de psalmi și de cel care ne-a fost fratele tuturor creaturilor, a Soarelui ca și a celui mai umil vierme, a acelui „Poverello di Dio", nu se mai putea găsi. De Biserica din Assisi sunt astăzi de-opotrivă de legați și Sfântul Francisc și Giotto

BATTAGLIE

e titlul unei cărți apărută în luna Septembrie a anului trecut, cu textul semnat de Raffaelle Carrieri.

Adresată mai mult amatorilor de artă, cartea are sarcina de a prezenta felul în care a fost concepută o bătălie de pictorii italieni reprezentativi pentru acest gen epic al picturii.

De aceea, locul de frunte în numita carte îl ocupă tot reproducerile, de astădată numai în negru, după diferite tablouri și fresci celebre.

In fruntea pictorilor ilustratori de bătălii stă Paolo Uccello *(1397—1475) cu a sa „Rotta di San Romano", din care o pânză se găsește în prezent la Galeria Națională din Londra, alta la Louvre și alta la Galeria Uffizi din Florența.*

După ce sunt reproduse în întregime toate cele trei pânze, se dau din fiecare, din belșug, reproduceri în mare a fragmentelor semnificative pentru vădirea forței plastice cu care pictorul a știut să redea înghenuncherea unui cavaler sau prăbușirea unui cal.

Din Piero della Francesca *(1416—1492) s'au reprodus frescele din Biserica San Francesco din Arezzo, reprezentând înfrângerea lui Cosroe, un rege persan care a batjocorit Crucea, și Bătălia contra lui Maxențiu, alt dușman al creștinismului.*

Urmează apoi câteva reproduceri din marea frescă din sala papală din Vatican, reprezentând Bătălia lui Constantin, al cărei plan a fost conceput de Raffael *— desenul preliminar se găsește la Louvre — dar executorul a fost* Giulio Romano *(1493—1576).*

Ca ultim reprezentant al genului epic e trecut Tintoretto *(1518—1594) cu a sa măreață Luptă dela Zara, pictată în Sala della Scrutinio din Palatul Ducal dela Veneția.*

Reproducerile din „Battaglie" dau o admirabilă icoană a evoluției picturii dela Paolo Ucello până la Tintoretto, adică în intervalul de mai bine de o sută de ani.

La P. Ucello figurile mai păstrează ceva din rigiditatea preaecesorilor, personagiile sunt rar așezate, în jurul fiecăruia e un spațiu liber care parcă-l protejează: dela primul plan nu e o trecere gradată până la cel din urmă, ci bruscă. Sunt toate acestea lucruri care ne supără, dar ne și încântă totodată; lupta are în ea ceva de legendă medievală, de cavalerism, de luptă între doi rivali de o franchețe departe de învălmășeala și de atmosfera de apocalips a luptelor semnate. mult mai aproape de noi ca timp, de un Delacroix sau Géricault.

Piero della Francesco e apropiat în ceeace privește concepția de P. Ucello, fără a avea însă farmecul acestuia.

Bătălia lui Constantin a lui Raffael și Giulio Romano e mult mai unitar compusă, cu o distribuție savantă a personagiilor, cu treceri gradate dela un plan la celălalt. Personagiile fac parte integrantă din iureșul luptei, și-au pierdut nobletea medievală. Lupta e sălbatică, distrugătoare, ca o năvălire de barbari. Ingerii cari apar printre nouri în planul de sus, nu poartă în mână ramura păcii, ci sabia scoasă din teacă. Și crucile care marchează locul unde se găsește Constantin îndeamnă parcă la și mai cumplite ciocniri.

Bătălia dela Zara a lui Tintoretto e o compoziție mult mai amplă, mai distinct compusă: nu mai e o învălmășeală în care nu poți deosebi rivalii, ci o întâlnire tumultoasă a două armate de temut. Armata venețiană pe deoparte și cea ungară pe de alta, compusă din cavalerie și artilerie. In ultimul plan se văd corăbiile: cerul e plin de fum gros și de suliițe.

Câteva pagini din carte sunt consacrate unei „rețete" date de Leonardo *doritorilor de a compune o bătălie, fragment extras „Codice atlantico" și semănat cu desene de-ale maestrului figurând luptători și grupuri de combatanți. E un fragment interesant pentru dragostea de amănunt și de precizie a acestui minunat vrăjitor.*

●

In ceeace privește fotografia și tot ceeace ține de tehnică și Civiltà *și* Battaglie, *fac cinste tiparului italian.*

SORACTES

Central University Library

Nevestele lui DRAGNEA

— Două schițe — de SARMANUL KLOPȘTOK

Robot la toartă în bătătura lui Voicu Zborea, morar la moara cu aburi, a veche.

Drept este că lumea este adunată aci după nevoi, dar mai mulți se găsesc dintre cei veniți după clevetiri, znoave sau alte parascovenii, decât după treburi adevărate.

Printre cei dintâi sunt gospodarii așezați, mânați să vânture în trior o baniță de grâu, să macine un sac cu porumb, sau să cântărească în dușumalu morii— numai la moara lui Voicu Zborea se găsește cântar în toată Crevedia— niște carne de contrabandă.

Printre cei din urmă însă, îndeobște se adună șugubeții satului, cu toba plină de iscodiri, de invenții și de felurimi de întâmplări, bune pentru gură-cască, oprind treburile adevărate în loc, și adunând lumea fără rost, glugă în jurul anecdotelor! Fiecare se apropie le pâlc cu noutatea unei aventuri cât mai gogonețe. Povestirea, plecată liniștită din vatra satului, ia proporții uluitoare, în gura vorbitorilor, pentru a ajunge la urechile ciulite ale ascultătorilor în forma speioasă a unei gogorițe. Cărăușii rămân în poartă, scăpărând amnarele, cu ochii spre povestitori, nevestele își aduc o palma în dreptul gurii, moțăind din tulpan, în vreme ce copiii se tăvălesc de râs în praful șanțului.

Și povestitorul dă iama în toate bucuriile și necazurile satului, legate de o întâmplare hazlie, înflorind-o și prefirând-o cu o fantezie cât mai guralivă!

— Ia spune, mă neică Mihuț, cum a fost cu nevestele lui Dragnea? s'auză și lumea.

— Dragnea din Suseni, ăl cu două neveste?

— Două ca două, dar vezi că nu le-a avut cu formă!

— Formă, neformă, e însurat el cu două neveste deodată? ăsta e chichirezul omului — forma nu face două parale!

— Adică, vreau să zic, cum ar fi vorba, de o cununie în regulă!

Cununie n'a avut cu nici una, la Primărie și nici la Biserică, dar două neveste se cheamă că tot a avut rumânu la casa lui!

— Adică țiitoare, cum vine vorba!

— Zi și țiitoare, dacă poftești, că tot acolo merge; ce-i trebue dragostei formă?

— Păi așa, zău!

— Atunci, hai să mai vedem cum a fost!

— Păi, a fost așa, că femeia dintâi a plecat la bâlciu la Brezoaia să cumpere niște doniți pentru pomană, cu voia bărbatului și Dragnea s'a dus și el în Obor la Bolintin să-și aleagă un malac dă prăsilă. Acolo, în Bolintin, lume, forfoteală și femei fără treabă, dornice de iubit. In amestecătura aia, Dragnea se izbi de una mai țanțoșe ca altele.

— Da'ce — am auzit nene Dragneo, că te-ar fi lăsat femeia?

Dragnea, din felul lui pus pe vorbe cu două înțelesuri:

— M'a lăsat că m'a lăsat, parcă numai ea e femeie în toată lumea asta?

— Păi, acum staj cuc?

— Stau că stau!

— Și p'aci, prin Bolintin ce te-a înmânat că te-ai rătăcit?

— Un malac pentru prăsilă.

—Da' la drept vorbind, la urma urmelor, ce adicătelea eu n'ași fu bună de prăsilă?

— Ii fi, nu zic, dar ne ia părul foc, dăn partea Drăgușinii.

— Păi lumea vorbește că e fugită cu Negoiță dă la regie!

— Mi-a cam venit și mie pe la nas ploconu ăsta.

— Păi dacă e așa, ce mai stăm? hai să ne adunăm dupe drumuri!

— Să ne adunăm Caterino, dă ce să nu ne adunăm? și dacă o fi să ni se taie jindu și eu n'oi mai putea fără tine și fără Drăgușina o să pot, atunci bag formele în Tribunal!

— Despărțire?

— Despărțire!

— Atunci ne luăm, ca bărbat cu nevastă!

— Firește că ne luăm!

Zadafet mare în bătătura lui Dragnea, paracliser în Suseni. Și-a adus omu femee nouă acasă. Se brodise și bine, iar gurile rele nu fuseseră ele rele d'asurda. Femeia plecată de patrusprezece zile dupe doniți la târg la Brezoaia, nu se mai arătase. Mai în urmă, se zvonise că ar fi furat-o din inima bâlciului domnu Duțu, învățător în Obaia, și ar fi înghesuit-o într'o vizuină din marginea Căsciorenchii, amenințând pe trădători cu iataganele.

Și Dragnea, fie că nu înghițise aventura, dar îi convenea, fie că aflase că posna se adeverea, își mută omul gândul dela fugară și îi ceru Caterinei morțiș să-i fie femeie... cu adevărat! Și întâmplarea prinse. Dragnea ieși în lume cu nevastă nouă și lumea privea la ea ca la urs!

— Dar la un caz că femeia dintâi își ia seama și se întoarce la bărbat?

— Atunci să vezi dandanaua dracului!

— Nuntă în toată regula!

— Și încă ce nuntă! întări a cobie un cărăuș, întrerupând hazos numărătoarea sacilor, după ce crestă pe răbojul înfipt în cordeaua pălăriei dăsaga urcată în podul morii.

— Păi, taman așa s'a și întâmplat, împlini fălos de vești noui, încărcătorul de saci, spânzurat pe dricul căruței.

— Afurisită nagodă mai fu și asta!

— Cioc, cioc, într'o bună noapte la geamul lui Dragnea.

— Cine-i?

— Oameni buni!

— Ce fel de oameni?

— Iaca, muerea lui Dragnea, cine să fie?

Țâst! din pat, care pitit într'un colț, care într'altul, — Dragnea și cu Caterina!

— Hai, Dragneo, și fă odată și deschide!

Duțu învățătorul își prinsese iubita cu contabilul statului dela pădure. Omul îi făcu repede răvaș de drum să n'apuce nevasta să-l lase și pe el ca pe Dragnea, și femeia lui Dragnea se întorcea acum... de la târg din Brezoaia.

— Cu doniții?

— Da de unde! Doniții în vizuina lui Duțu.

— Și Dragnea cum a scos-o la chelemet?

— A scos-o că i-a 'ntors cheia în broască, muerii d'întâiu, și s'a dat omu de partea celei de a doua.

— Și Drăgușina ce a făcut?

— S'a plâns Primarului. Primarul i-a chemat la Primărie și l-a pus pe Dragnea să aleagă.

— Păi cât era s'o aștept, domnule Primar? spuneți și dv! Două săptămâni încheiate nu a fost d'ajuns?

— Așa este, întări Primarul.

— Firește că așa este!

— Vorba e, o ai cu legitimație?

— Nu!

— Da p'asta?

— Nici p'asta.

— Atunci ce mai vrei, femeie, dela omul ăsta? se adresă capul satului către Drăgușina, care se uitase cu ochii în ochii telefonistului Primăriei...

— Vreau să-mi deschiză ușa!

— Ce-ai de zis, Dragneo?

— E broască nemțească, domnule Primar, se deschide numai la oameni de ispravă!

— Auzi Drăgușino!

— Dacă i-ași ști barem cununați, du-te vino, dar așa să-mi spargă casa o venetică, nu prea-mi convine!

— Ii cunun acuși, eu!

— S'o văd și p'asta, și atunci Dumnezeu să vi-i trăiască!

Primarul își desfăcu cureaua dela brâu și prinse de mijloc pe Dragnea și pe Caterina, dintr'odată. Apoi, deschizând un ceaslov din teancurile neorânduite depe masă, se poticni într'o citanie joasă, îngroșată de o nesiguranță obositoare, inversând intonația, cu intermitențe cari risipeau sensul pasagiilor și plimbându-și privirea solemnă consecutiv, din foile cărții în ochii însurățeilor, citi:

Art. 196 din condica civilă: Femeia este datoare să locuiască împreună cu bărbatul său și să-l urmeze în orice loc va găsi de cuviință; bărbatul este dator a o primi și a-i da asistența necesară conviețuirii".

— Păi dacă e p'așa, stai tu, Duțule, că te învăț eu minte să calci tu legea.... fără s'o respectezi și să mă huiduești după ce mi-ai spart casa, isbucni Drăgușina, suflecându-și tulpanul deasupra sprincenelor cănite și eșind cu mâinile în șolduri pe ușa Primăriei!

SUCCESIUNE VACANTĂ

Propriu zis, Remus Răducăneanu nu era tocmai avocat în regulă.

După doi ani de ajutorie de grefă, în care timp redactase cu succes toate hotărîrile în procesele la a căror judecată „complectase" Tribunalul și închisese definitiv toate tutelele din acea epocă, cu și fără compturi de gestiune în regulă, — ceruse înscrierea ca apărător pe lângă instanțele care cădeau în jurisdicția districtului Tribunalului din care... făcuse și el parte.

Ordonanța de înscriere se afișase la toate ușile judecătoriilor de resort și Remus Răducăneanu, chiar de a doua zi dela publicațiunile legale dela înscrierea lui printre rândurile avocaților, arbora pe ușa odăiței lui de becher, din gangul fostului hotel Budișteanu din podul Galiții, tăbliță zugravului Marvan: „Remus Răducăneanu, pricini de notariat, chestiuni fiscale și consultațiuni în toate spețele — fost ajutor de grefier clasa I pe lângă tribunalul Ilfov".

Clientela, oricum, mijea ea și așa, cu toată puzderia de avocați care colcăia împrejurul lui Remus Răducăneanu și în care apărătorul cel nou se pierdea ca o procedură neîndeplinită. Impricinații scăpătați umblau după un avocat care să nu fie tocmai avocat — Remus Răducăneanu! Câteva adopțiuni în care fusese angajat, confirmate de tribunal în urma... concluziilor apărătorului Remus Răducăneanu, lansară curând modesta firmă din gangul șandramalei hotelului Budișteanu.

Mai târziu, Remus Răducăneanu asistă pe câțiva improprietăriți la executarea pe fața pământului a hotărnicirilor în care figurau, afară la câmp, unde, după cercetările locale de rigoare, lua masa cu supleantul tribunalului și cu... avocații megieșilor, discutând la desert chestiuni de drept pur!

In sfârșit, Remus Răducăneanu fu imputernicit într'o vreme de către câțiva clienți dela prima instanță, să redacteze apelurile în procesele... pierdute, să le introducă la tribunal la oraș, să emită procedura și, la nevoie, să angajeze un avocat „adevărat" — apărătorului fiindu-i limitată competența numai la ocoalele județului și ale Capitalei în care obținuse înscrierea.

Intr'o zi, a fost chemat în cabinetul prezidentului secțiunii în care purtase doi ani de zile, cu o mândrie bine meritată, roba dăruită de un judecător înscris în barou.

— Merg afacerile, merg, dragă Remuse? se adresă prezidentul apărătorului, fără a-și înălța ochelarii de pe lucrările de complect pe care le rezolva cu d. Eftodie Gherlack, grefierul titular al secțiunii.

— Ceac-pac, Coane Vintilă, mormăi apărătorul Remus Răducăneanu, înălțând servieta în dreptul inimii, trăgându-și duhul prin mustața retezată pe linia buzelor supte de importanța ce i-a acordat audiența inopinată a Prezidentului și privind înfrigurat în hârtiile de pe birou care poate îi rezervau vre-o afacere mănoasă.

— Am o succesiune venită prin parchet, Răducănene.

— Prea bine, Coane Vintilă.

— Caută-i moștenitorii și lichidează-o.

— Și dacă nu-i găsesc?

— O declarăm vacantă și te numim curator.

— Onorariu?

— Zece la sută din patrimoniul fondului succesoral.

— Trăiți, Coane Vintilă!

După mature chibzueli, apărătorul Remus Răducăneanu a ajuns la concluzionea lichidării succesiunii, cu eventualii moștenitori, ceea-ce-i părea mai favorabil de cât oferta onorariului de zece la sută asupra unui fond care putea să fie, în cazul succesiunii vacante, mult mai redus decât acela pe care l-ar fi indicat moștenitorii prezumptivi.

Propunerea prezidentului Vintilă nu-i prea surâdea, de aceea apărătorul Remus Răducăneanu începu chiar de a doua zi exodul cercetărilor moștenitorilor... „firești" sau chiar... aparenți. Grefierul Eftodie Gherlack îi încredință dosarul succesiunii și apărătorul Remus Răducăneanu bătu la toate porțile.

Dar moștenitorii nu se iviră.

La biroul deceselor, Oficiului de stare civilă, investigațiunile nu avură un succes mai presus decât infertilitatea aceloraşi cercetări destul de rapid întreprinse de către vigilentul apărător Remus Răducăneanu, aiurea!

Defunctul nu lăsase nici un indiciu, iar spitalul în care își dăduse sufletul, nu putu oferi decât catagrafia hainelor rămase în pod și o cruciuliță de celuloid pe care intendentul o păstra pentru orice eventualitate în cancelaria administrațiunii ospiciului.

Remus Răducăneanu le revendică în numele succesiunii pe care o reprezenta, ridicându-le în puterea mandatului ce-i fusese dat de prezidentul Vintilă. De aci încolo, orice urmă dispărea într'o nelămurire de definitivă dezorientare.

In iureșul unei agape colegiale, Remus Răducăneanu citi întâmplător pe spatele cruciuliței dela spital: „WILLIAM ABRAMS DEPNER".

Atât!

Atât cât a trebuit și funcționarului dela biroul deceselor pentru a redija actul de deces.

Tenebra acestei perspective de perpetuu mutism, făcu, printr'o stranie reacțiune psihică, ca apărătorul Remus Răducăneanu să-și amintească în timpul agapei că, în culoarul Oficiului de Stare Civilă, unde mersese cu speranța unor descoperiri prinicioase, îi zâmbiseră semnificativ câțiva martori profesioniști.

Inventariul întocmit în aceeaș atmosferă a totalei absențe de indicii, se afla sus la parchetul tribunalului. Remus Răducăneanu oferi secretarului o cutie de regale R. M. S. și îl studie cu avuditate. Fondul nu era de lepădat, iar zeciuiala, în cazul succesiunii vacante, se augumenta vădit.

Dar oricum, apontul lui din partea moștenitorilor puși în posesiunea averii, avea să fie mult mai considerabil decât acela cu care îl gratificase anticipativ prezidentul Vintilă. De aceea Remus Răducăneanu renunță zâmbitor la mandatul de curator, lucrând a transforma succesiunea din vacantă în reală. Inventarul vorbea de merazuri fabuloase. O brutărie la podul Sf. Elefterie, depozite considerabile de cherestea pe șoseaua Mihai Bravu, o fabrică de apă gazoasă în Crângași și un imobil în Oltenița. Remus Răducăneanu își adună probatoriile. Câțiva „profesioniști" de pe sala biroului deceselor, care n'au avut niciodată, nici în clin nici în mânecă cu mortul, înconjurară dulceag pe apărătorul Remus Răducăneanu în bătătura unui han scărpinându-și, cu o îndobitocire felină, mustățile disgrațioase care desveleau măselele flămânde ale parazitului hrănit din sudoarea altuia, asigurând pe reprezentantul justiției cu o bogată argumentare „că pă cum ar fi cunoscut pă mort", încât însuși apărătorul Remus Răducăneanu avu la un moment dat impresiunea că nu mai este vorba de niște martori falși.

Merseră atunci, toți cu toții, cu lecția învățată înaintea judecătorului supleant delegat cu ascultarea... lor. Insoțit de șleahta mincinoasă a unor moștenitori ieșiți din pământ și pe cari apărătorul Remus Răducăneanu îi introduse radios în cabinetul prezidentului Vintilă, odată cu petițiunea de punere în posesie.

— Moștenitorii, Coane Vintilă!

In vreme ce, din camera judecătorului supleant, se auzea:

— Jur pe sfânta cruce, de a spune adevărul, tot adevărul și nimic alt decât adevărul.

In care timp prezidentul Vintilă, trecând ochii de pe lucrările de complect spre apărătorul Remus Răducăneanu și de aci spre banda moștenitorilor, întrebă:

— Dumneaor sunt?

— Da, Coane Vintilă!

— Dovada?

După care, tot din camera de alături, continuă să se audă:

— Ați cunoscut pe defunctul William Abrams Depner?

— Cum să nu-l cunosc, d-le judecător, se poate „să nu cunoaștem noi" pe bogătașul Depner?

In vreme ce apărătorul Remus Răducăneanu întărește spre prezidentul Vintilă.

— Dovada? D-l membru supleant ascultă dincolo martorii!

— Bun, continuăm cu rezolvarea complectului, se adresează prezidentul Vintilă grefierului Eftodie Gherlack, — iar dvs. veți plăti taxele legale de succesiune — se întoarce prezidentul Vintilă către grupul moștenitorilor. D. avocat al dv. are să vă învețe.

Și grefierul Eftodie Gherlack, urmând succesiunea rezoluțiunilor de pe biroul prezidentului Vintilă, dă citire cu glas tare, petițiunii imediat următoare:

— „Subsemnata Ludovica William Abrams Depner, fiica legitimă a defunctului meu părinte William Abrams Depner, în baza alăturatului extract de naștere, coroborat cu actul de notorietate anexat, din care reiese calitatea mea de unică moșenitoare a susnumitului defunct, față cu recipisa fiscului de plata taxelor Statului asupra fondului de moștenit, — cu profund respect vă rog să binevoiți a ordona punerea mea în posesiune asupra întregei averi mișcătoare și nemișcătoare a decedatului meu părinte".

Și în camera judecătorului supleant, martorii sfârșesc, în același timp, rând pe rând, repetând și semnând depoziția:

— „Așa să-mi ajute Dumnezeu"!

PALETA

Invață-mă, Doamne, să pot spune
Cu trăirea mea de spovadă și rugăciune,
Cum fiecare dintre bătăile inimii e o treaptă
Pe care năluca iubitului, întru întâmpinare-i, mă așteaptă.

Auzi-mă: tăcerile mi-s nenumărate,
Ca singurătățile dintr'o străveche cetate.
Pentru oamenii-frați și la fel pentru oamenii-dușmani,
Toată sunt parcă o poveste de acum o mie de ani, —
Rostirile-mi către ei nu seamănă cu nici unele,
Intr'atât oricare pare îngâna „tăclunele și cărbunele"
Monologului tors la căpătâiul copiilor, —
Intr'atât oricare aruncă punte între viața morților
Și moartea viilor...

Vezi-mă: dacă nu trec prin grădini, mi-e firesc
Să mă socolesc petală și tulpină,
Dacă nu mă plec spre umbra pasului, cresc
Din îndelungile nopți, geamănă luminii din lumină...

Iartă-mă: duc prin lume un har și un blestem,
La hotarul cărora vrăjmașii îngeri se înclină
Și cei drept păzitori se tem, —
Sunt corabie și ocean, cum e bolta cerului
Pentru subumărul stâng al
Rătăciților pe corabia și oceanul fiecărui pământesc val...

...Și învață-mă, Doamne, să pot spune
Cu singurătatea mea de spovadă și rugăciune,
Cum oricare dintre bătăile inimii tăinuiește o treaptă
Pe care năluca iubitului mă așteaptă.

COCA FARAGO

BJU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica literară

„GENEZA MITULUI"
de AUREL COSMOIU
Cartea Românească, Bucureşti 1942

La capătul unei experienţe absorbantă până la obsesie şi absurd, despre puterea expresivă a cuvintelor, Mallarmé năzuia la „extazul pur" al chinezului „au coeur limpide et fin" care cu o pensulă distrată pictează un peisaj miniatural pe albul de zăpadă al ceştilor. Poate că în acest ideal de artă minoră şi simplu artisanat se răsfrânge ceva din mentalitatea mic burgheză a eternului Candide cuprinsă în faimoasa locuţiune: il faut cultiver son jardin". Totuşi atitudinea pe care o defineşte dictonul voltaire-ian se poate generaliza fără greşală pentru aceia cari asemenea poetului francez vor fi făcut înconjurul tuturor lucrurilor. Înţelepciunea lor desfermecată, uşor sceptică şi întoarsă asupra ei însăşi, aspirând la confortul unui calm interior şi la rotunditate poate părea unora meschină sau chiar frivolă, lipsită de înţelegere generoasă.

Generozitatea, gustul îndrăzneliI şi al riscului, al aventurii într'un cuvânt, sunt semnele tinereţii; al aventurii concrete spaţiale şi al aceleia desfăşurată în perspectivele nemărginite ale spiritului. Vastitatea unei probleme cum este aceea a mitului nu putea să descurajeze puterile neîncercate ale minţii unui tânăr cercetător. De-aceea nu ni s'a părut surprinzător faptul că d. Aurel Cosmoiu s'a lăsat atras de una din problemele cele mai desbătute din filosofia culturii. Apreciabilă ni se pare la autorul studiului despre **„Geneza mitului"**, nu ata valoarea efortului de sinteză personală cât posibilităţile de plasticitate a expresiei, ceeace ne îndreptăţeşte să semnalăm această carte la o cronică de literatură generală. D. Aurel Cosmoiu se arată încă — aşa cum ne puteam aştepta de altfel — destul de îndatorat lecturilor întreprinse pentru cunoaşterea problemei despre care se ocupă. Cercetătorul a ţinut să precizeze că punctul său de vedere în discuţia problemei este unul sintetic. Aşezându-se în această perspectivă îi era însă foarte greu să evite unele contradicţii care nu sunt doar aparente cum ni se spune către sfârşitul cărţii.

D. Aurel Cosmoiu scrie într'un loc că scopul urmărit prin studiul său este de a distinge „în substratul mitologiilor celor mai îndepărtate unele de altele pe omul etern, unul şi acelaş, manifestându-şi în modul cel mai amplu nobleţea spiritului său". In felul acesta revenim însă la iluzia radicalismului eleat, a criteriului aprioric şi neschimbător, a unităţii de măsură ideale abstracte. Autorul **„Genezei mitului"** ni se pare mai aproape de adevăr, atunci când după invocarea punctului de vedere al „omului etern, unul şi acelaş" afirmă în alt loc că: „Specificitatea sufletului unui popor şi rezonanţa etosului său particular rămân totuşi în mitologia lui ca nişte elemente insolubile la temperaturile cele mai ridicate şi impun oricărei mitologii coloarea ţinuturilor natale".

După d. Aurel Cosmoiu, mitul îndeplineşte în viaţa intimă a spiritului aceeaşi funcţiune compensatorie, indiferent de culoarea locală a mitologiilor prin care se exprimă specificităţile diferite ale sufletului popoarelor. „Căderea în istorie" a omului prin schimbarea condiţiilor lui originare de existenţă, relativizarea spiritului absolut prin participarea la contingenţele devenirii au făcut nu numai posibilă dar şi necesară apariţia mitului ca un fenomen **inevitabil** în viaţa spirituală a omului. Prin condiţiile originare de existenţă a omului, d. Aurel Cosmoiu înţelege identitatea lui substanţială cu natura. In această privinţă sunt de reţinut reflexiunile pătrunzătoare ale autorului: „Despărţirea dintre om şi natură este mai mult de natură conceptuală, decât de esenţă şi ea trădează o cunoaştere de suprafaţă, adică o necunoaştere a adâncului unuia şi al celeilalte". Iar mai departe: „In om se găseşte chintesenţa întregii lumi creaturale. De-aceea nu putem spune că omul, cercetând natura, priveşte în afara destinului său. Privind în natură, în adâncurile ei semnificative, omul contemplă propriile sale peisagii interioare, arătate într'o lumină externă".

Reflexiunea mitică apare astfel ca un dor nepotolit al spiritului omenesc de a-şi regăsi condiţia originară de existenţă, de a trăi cu plenitudine conştiinţa identităţii lui perfecte cu întreaga creaţie. Sub diversitatea aparentă a datelor senzorialităţii, „omul etern unul şi acelaş" tânjeşte după sinteză şi armonie lăuntrică, după unitate în spirit şi în această orientare către **altceva**, în atracţia unui dincolo care transcende solicitările multiple ale înfăţişerilor concrete recunoaştem vocaţia religioasă şi metafizică a omului, care se conturează tot mai accentuat dealungul mitologiilor ca „un monoteism latent" (Bergson) sau ca „o conştiinţă a divinităţii fundamentale", în termenii d-lui Aurel Cosmoiu.

Iată, foarte sumar schiţate articulaţiile ideilor proeminente din **„Geneza mitului"**. Studiul are calităţile unei expuneri clare şi metodice, uneori excesiv metaforică în expresie şi inutil împodobită, dar proza e în general curată, remarcabilă ca putere de plasticizare a gândului în termeni proprii şi imagini adecvate

MIHAI NICULESCU

Note româneşti

C. MANOLACHE: SFÂNTA DREPTATE

Impus cu autoritate în epica noastră din ultimul deceniu, numele d-lui C. Manolache este astăzi acela al unuia din cei mai apreciaţi romancieri.

Sfânta dreptate, **masivul d-sale roman a apărut zilele acestea în a patra ediţie la „Cartea Românească". Pentru deosebitele-i calităţi, cartea aceasta şi-a adăugat la prestigiul ei şi-al autorului premiul Academiei Române.**

N. C. BALTASIU: TEATRUL ŞCOLAR

Teatrul şcolar *este în ţara noastră o preocupare limitată la numărul institutoarelor şi directorilor de şcoli secundare şi privită adesea cu oarecare neîncredere şi îndulgenţă. Vine aceasta, desigur, şi dintr'o lipsă de tradiţie în materie de spectacole pentru copii, dar şi dintr'o falsă considerare a îndeletnicirii de actor în genere.*

D. N. C. Baltasiu, după o îndelungată şi fructuoasă experienţă personală, îmbogăţită printr'un popas de aproape douăzeci de ani prin ţările de cultură ale apusului, pune problema şi pentru tineretul nostru, — în special pentru micul popor al celor până la zece ani — şi aduce, pe lângă preţioase contribuţii la partea teoretică a ideii teatrului şcolar, şi soluţii practice, dând îndrumări pentru toţi acei cari ştiu să nu se descurajeze în contact cu inerentele lipsuri şi piedici şi caută să realizeze în acest domeniu.

CECILIA CARONI-CHILOM: GHEORGHE PANU ESEIST ŞI CRITIC

Gheorghe Panu e cunoscut mai mult prin bogata-i activitate politico-socială pe care o depune în a doua jumătate a secolului trecut şi asta în dauna literatului care-a fost unul din cei mai convinşi adepţi ai „Junimii" şi „Convorbirilor Literare" care trăiau prin spiritul animator al lui Titu Maiorescu.

Nu i se poate pretinde lui Panu, ca de altfel celor mai mulţi din timpul său, să-şi fi închinat întreaga putere de muncă într'o singură direcţie. Vârtejul de prefaceri ce solicitau ţările noastre în toate direcţiile, nevoia de oameni luminaţi atât de mult simţită era fatal să ducă la o fărâmiţare a eforturilor, oricât de bine intenţionaţi ar fi fost cei chemaţi să conducă lucrările acestea de mare răspundere pe şantierul spiritual al naţiei.

Oprindu-se asupra lui Gheorghe Panu, documentatul şi interesantul studiu al d-nei Cecilia Caroni-Chilom îl priveşte şi ni-l prezintă numai sub latura aceasta mai puţin cunoscută de eseist şi critic, din activitatea depusă la „Convorbiri Literare" şi „Săptămâna".

CAND ERA BUNICA FATA de C. COSCO

In curând va apare în editura **Universul** o carte de evocări vesele din Bucureştii de altădată, intitulată **„Când era bunica fată"**, datorită cunoscutului şi apreciatului umorist **C. Cosco.** Este o carte de umor ales, cu peste 320 pagini, cu numeroase desene în text şi cu o copertă în tricromie.

MATEI ALEXANDRESCU: VAMILE VAZDUHULUI

Poezia de largi acorduri, isvorită din adâncuri de gând şi simţire, a lui Matei Alexandrescu **s'a dovedit a fi din cele mai alese esenţe ale liricei noastre tinere. Gustul cititorului intitulat pretenţios, atât de greu de satisfăcut, a avut motive să înceteze de-a se considera ultragiat atunci când s'a adresat poeziei lui Matei Alexandrtscu.**

Zilele trecute s'a pus sub tipar o altă carte de poezie a lui Matei Alexandrescu intitulată Vămile văzduhului, **care va apare în curând, în alese condiţii tehnice, în colecţia „Universul literar". Coperta şi desenele, semnate de pictorul Mac Constantinescu.**

Suntem convinşi că şi acest ultim volum se va bucura de aceeaşi preţuire din partea cititorilor.

LITORAL

Revista de poezie **Litoral**, de sub conducerea d-lui **Dumitru Olariu**, care apare la Constanţa a scos numărul 12 pe Mai 1942 şi aduce următoarele colaborări: Aurel Dumitrescu, Horia Niţulescu, Dumitru Olariu, Ioan Micu, Ion Lolu, Ştefan Brînză.

Mereu interesante şi frumoase, gravurile lui C. Grosu.

C. P.

CAP. COMANDOR MARIUS VERBICEANU: JAPONIA, REGINA ASIEI

D. căpitan comandor Marius Verbiceanu este un nume cunoscut în publicistica română, prin prodigioasa-i activitate pecetluită de harul talentului. Iată, de ce nu constitue nici o surpriză că numai la câteva săptămâni dela publicarea cărţii **„Japonia, Regina Asiei"** (o sugestivă şi impresionantă documentare a războiului din Pacific în lumina ultimelor evenimente), d-sa a trebuit să facă să apară a doua ediţie, care se bucură, de asemenea, de un real succes de librărie şi critică.

Este cazul să amintim că în acelaş timp d-sa mai are sub tipar un jurnal de război aero-naval — în colaborare cu d. Cristian Teodorescu — intitulat „Echipaj, la posturile de luptă!" — Iar în timpul acesta, două alte lucrări — o dramă istorică în versuri privind figura atât de simbolică a voevodului Mihai Vodă Viteazul şi o lucrare de sinteză asupra Germaniei intitulată „Heil Hitler" — aşteaptă din partea d-sale... „bunul de imprimat".

O activitate care merită întreaga atenţie a cetitorilor — fapt pentru care am şi însemnat-o aici.

ETCAETERA...

EPISOD

Se numeşte romanul d-lui Horia Filip. Nu insistăm asupra lui, nefiind încă deplin documentaţi. Dar ceeace voim să remarcăm este subtitlul: Fragment de viaţă.

Preocuparea este interesantă. Căci, într'adevăr, se poate naşte întrebarea dacă un roman poate, fără a prejudicia operii sale, recurge la o reproducere a realităţii sau nu? Când vom citi cartea d-lui Horia Filip, vom putea şti cum a rezolvat această problemă. Dar ea rămâne vie, în general, pentru orice alt scriitor.

Deoarece, pe lângă părţile agreabile, viaţa are şi părţi întunecoase. Iar autorii, oameni oameni fiind, sunt uneori mânaţi de resentimente personale. Şi nu este o atitudine etică să înscrii în pagini menite să rămână îndelungă vreme deschise, uri cari nu privesc pe alţii, spre pildă. Dar chiar mulţumirile tale nu sunt sortite să fie împărtăşite tuturor. Un om păstrează discreţie asupra vieţii sale!

In acest caz, cum rămânem cu romanele cari nu fac altceva decât să reproducă viaţa? Căci a scrie sine ira et studio este lăudabil, dar lipsit de interes. Un roman în care autorul să nu-şi pună pasiunea întreagă — căci actul de creaţie însăşi este o pasiune — este rece şi neatrăgător.

Aşadar, pe de altă parte, romanele trebue să fie fragmente de viaţă!

Problema este cât se poate de interesantă şi greu de adus la un liman hotărît.

MARIA FILOTTI, AŞA CUM NU E CUNOSCUTA

Nu ştim de ce Conservatorul Regal de Artă Dramatică nu are o scenă proprie pe care studenţii să improvizeze un ansamblu care să dea putinţa unei depline cunoaşteri a meşteşugului teatral. Este ştiut, doar, că absolvenţii celor „trei ani de studii" nu ajung să marcheze un teren scenic, să se mişte, decât după câţiva ani de activitate într'un teatru. (Nu trebuie să se uite că şi repetatele stăruinţe ale profesorilor-maeştri au rămas fără un efect imediat).

Numai atunci când un turneu al maestrului necesită un rol schiţat **se găseşte o utilizare** pentru câţiva din elevii clasei sale.

D-na Maria Filotti însă, îşi utilizează în propriu-i teatru — şi aceasta e bine să o ştie toţi domnii cronicari ai producţiei din anul acesta! — majoritatea elevilor d-sale. Până şi cei din anul întâi de studiu. Îi distribuie, natural, în roluri după posibilităţile fiecăruia; repetiţiile se fac sub directa grijă a d-nei Filotti şi sunt continuate în orele de clasă dela Conservator. Dacă unii dintre studenţii clasei d-sale sunt mai puţin înzestraţi, dovedesc totuşi o ştiinţă a meşteşugului. S'a dovedit aceasta la producţia clasei d-sale.

Şi e bine să se ştie că pe lângă această grijă pentru promovarea talentelor tinere, d-na Maria Filotti îşi încurajează elevii cu contracte care pot ispiti actori cunoscuţi.

REVISTA „CONVORBIRI LITERARE"

a împlinit 75 de ani de apariţie. Faptul acesta nu trebue privit doar ca o comemorare temporară, ci dela început trebue să i se acorde semnificaţia lui culturală. Căci, dintre toate periodicele române, numai „Convorbiri Literare" desăvârşesc în istoria literaturii noastre un program şi în acelaş timp o virtute reprezentativă a idealului artistic. „Convorbiri Literare" n'a fost revista unei epoci sau a unei generaţii — ea a străbătut timpurile, consacrându-şi paginile tuturor problemelor naţionale şi de cultură — fără a se realiza într'un clan aparte, dimpotrivă fiind tot una cu formele de căpetenie ale istoriei.

Dela Titu Maiorescu şi până la puternica personalitate a d-lui I. E. TOROUŢIU, actualul con-

ducător al revistei „Convorbirile" au avut primatul tuturor atitudinilor şi dincolo de geniul lor particular — au ştiut să creeze scriitori şi poeţi care pot fi mândri de şcoala „Convorbirilor Literare". Nu este aşa dar o simplă întâmplare această împlinire de ani, căci ar trebui amintiţi toţi junimiştii şi apoi scriitorii de după războiu — care au împărtăşit revistei toată vocaţia şi arta lor.

Săptămâna trecută, cu toate greutăţile materiale pe care şi d. Torouţiu le întâmpină, „Convorbirile" au apărut totuşi în şase numere — cuprinzând un bogat material poetic şi o compactă cronică a actualităţii. Trebuesc remarcate articolul comemorativ al d-lui S. Mehedinţi, o schiţă inedită semnată de d. I. Al. Brătescu-Voineşti, precum şi toate colaborările interesante ale d-lor Mihail Dragomirescu, I. Rădulescu-Pogoneanu, Jalea, Agârbiceanu, Rădulescu Motru, I. Petrovici, etc., etc.

Pe drumul mărei sale misiuni, revista „Convorbiri Literare" are de câştigat numai trofee — iar d-lui I. E. Torouţiu, care se îngrijeşte de apariţia ei, i se cuvine toată lauda acestei munci adesea dincolo de putinţele omeneşti.

ACCIDENT PALACE...

D. Colonaş e un autor dramatic. D. Colonaş a scris deci câteva piese. D. Colonaş a mai scris o piesă — şi piesa domnului Colonaş s'a reprezentat. D. Birlic a luat (nu ne explicăm dece) această hotărîre eroică. Avea oare teatrul „Comedia" nevoe de o „farsă"? Dacă răspunsul e afirmativ, trebue să mărturisim că direcţia teatrului a nimerit-o numai într'o privinţă...

Căci nimeni şi nimic nu va putea salva o piesă care nu se susţine nici prin text, nici prin aşa numitul comic al situaţiilor, nici chiar prin ceeace ar putea place galeriei: „Accident Palace Hotel" e mai mult decât un accident: este o greşală pe cât de inexplicabilă pe-atâta de supărătoare.

Şi când ne gândim că tot d. Colonaş a scris şi piese bune! Tempi passati!

BARBĂ RARĂ

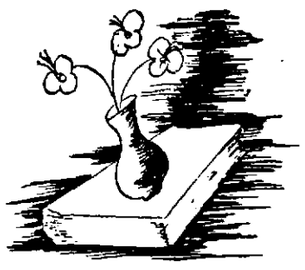

Paznic de comori

In seara'n care n'ai vrea un gând să te alinte,
ci să-ţi păzeşti tăcerea avan ca pe-o comoară,
atunci din valul vremii aducerile-aminte,
acele-uitate visuri, şirag de clipe sfinte,
ca picurii de polaie în suflet se pogoară.

Şi în amurgul rece al zilelor de toamnă,
în sările când vântul îţi spune că eşti lângă
pământ, atunci tristeţa ta sfântă te îndeamnă
ca să-ţi rechemi în suflet, logodnică şi doamnă,
o lacrimă... şi visul începe-atunci să plângă.

Şi'n sările de toamnă tu treci pe sub castanii
tăcutelor alee... şi gândul te omoară,
căci gândul îţi şoptește: „Nu mai cerca! Ce van ii
ca să te'ntorci cu trupul tot îndărăt, cu anii!..."
...Aducerile-aminte sunt tainica-ţi comoară...

TRAIAN COSTA

Album

In turnurile-albastre când seara se aprinde
Adunţi la sân comoara brăţărilor sărace.
Iubeşti albele vise, când liniştea-şi desface
Aripe de mătase şi 'n ele te cuprinde.

Nu e pe lume vrajă să n'o asculţi cum trece;
Intre un basm şi-un cântec destinul te surprinde.
Târziu îţi mângâi sânul mirat între oglinde
Şi nu ştii de-i năvală de dor sau sfântă pace.

Iţi freamătă 'n trup svonul grădinilor de laur
Şi primăvara 'n suflet cu clopote de aur
Dar nu-s decât vioare ori fund adânc de ape.

Şi'n somn când cern hulubii omătURile grele
Iar îngerii — haiduchii — au aţipit pe-aproape,
Frunzişurilor nopţii te dăruesti — inele...

N. VERONESCU

Excursie

Vezi, am ajuns prin locuri neumblate.
Opreşte-te să ne-odihnim. De-aici
oraşele se văd atât de mici
şi ceriurile-atât de-apropiate.

Tăcerile selipesc pe licurici.
Doar inima neobosită bate
a veşnicie şi-a singurătate
— şi pare clopot plin când te ridici.

Intoarce-te, ca pasărea, să vezi:
acuma Dumnezeu e-atât de darnic
şi parcă-l văd, înalt, umblând pe ape.

Ţi-i frică, prietene? Ar fi zadarnic.
Numai aici vei învăţa să crezi...
Auzi? Respiră cineva pe-aproape...

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

CANTECE NOUI

Poesie şi tinereţe

Ce tânăr sunt. M'aş dărui
cu'nfiorare, oricărui zvon
ce calea mi-o aţine...
(Rilke)

Poetul e un artist.

O pictură, o simfonie, îţi transpune sufletul undeva **dincolo** de noi, te depăşeşte, şi nu e altceva decât tot **poesie.** Poesie-esenţă, cristalizare.

Fie câteva picături de rouă agăţate, ca nişte clopoţei de lumină, de un ghiocel mic. Sau, valurile care se izbesc de stânci de un verde închis care contrastează cu coroanele de spumă de chihlimbar şi violetul brun al cerului. Sau oricare altă **trăire.** Artistul trăieşte clipa, sufletul lui o filtrează şi, fie penelul, sunetul, sau numai versul, o cristalizează.

Ba, când e tânăr, parcă **ceva** mai mult: artistul **poate** fi in felul lui un revoluţionar, să impună forme noi, nuanţe noi. Poetul trăieşte poesia **mai brut.** Versul e sevă crudă. Emoţia copleşeşte, inundă sufletul, îl transpune. E numai nerv, bagaj de neastâmpăr, goană după o regăsire dincolo de el.

Cu anii, parcă acest **nerv** slăbeşte, totul devine încet, artificial, totul **obosește**, sau nici nu are timp să obosească. Pe unii, lupta vieţii îi doboară încă tineri. Pe alţii, ceva din ei, ceva simfonic, îi îndeamnă undeva, departe de lume, de protocolar, tocmai pentruca să mai poată să rămână **pe furiş** tineri.

Mă gândesc, când scriu aceste rânduri, la portretul lui Degas: un moşneag alergând prin noaptea deasă, într'o manta veche, o pălărie informă, înainte, la întâmplare, fără ţintă, ca un rege Lear sau un Homer al picturii.

Scria Degas-moşneagul, plin de amărăciune: **Nihil humanum** doit être insupportable à supporter. Je parle d'autrefois, car, à part le coeur, il me semble que tout vieillit en moi proportionnellement. Et même ce coeur a de l'artificiel. Les danseuses l'ont cousu dans un sac de satin rose, de satin rose un peu fané, comme leurs chaussons de danse...

Şi mă întreb, prietene Baciu, dacă am prins îndeajuns acest ritm, acest nerv, şi dacă, cândva, într'un târziu, n'are să ne pară rău că n'am fost **destul** de tineri

FLORIN LUCESCU

CONTRAPUNCT

Florin Lucescu, nu ai dreptate! Iartă-mă dacă ţi-o spun aşa, din capul locului, dar mi se pare că sinceritatea poetică este întotdeauna scuzabilă. „Destul de tineri" nu vom putea fi niciodată şi asta nu are importanţă, deoarece poesia nu este în chip automat legată de ceeace ne place să numim tinereţe. Numai oamenii tineri să fie capabili de a sesiza acest mare suflu — „den grossen, feierlichen Hauch" — după cum spunea Stefan George? Mi se pare că nu...

Şi spunând aceasta, nu mă gândesc nicidecum la pilde palpabile, la catalogări didactice, la înşiruire de nume şi versuri. Uite, mă simt uneori tânărul cel mai bătrân — şi din această bătrâneţe paradoxală iau naştere totuşi armonii pe care mi se pare că nu le-aşi fi putut zămisli cu ani în urmă.

„Poesie şi tinereţe" a început să fie mai mult o formulă — decât o realitate şi cred că nu există fapt mai dăunător, decât acela de a crede în lucrurile care vin de-a gata. Dece să credem pur şi simplu? Dece să păşim — biruitori şi tineri — adică neştiutori într'o oarecare măsură, când la îndemână ne stau toate experienţele şi frământările, pe care ni le pot aduce anii, îmbogăţindu-ne?

Efebul transparent este de multe ori mai neesenţial (şi nu este aceasta o simplă vorbă) decât bătrânul faun, care pe naiul său deapănă toate cânturile lumii...

Poesia se trăeşte, perpetuându-se în timp, pe când tinereţea trece, banal, cu fiecare clipă.

Şi-atunci, dece să legăm, numai de dragul unei graţioase piruete, cele netrecătoare, de cele care pier de pe o zi pe alta? Un vers se leagă de altul, aşa cum nici o zi a tinereţii nu se împreună cu cea care-i urmează. Vezi deci, poete, că esenţialul nu este să fii tânăr — ci acela să fii poet.

Bătrânul Goethe a fost „un veşnic student", iar Rilke, pe care-l citezi în motto, a oferit odată un trandafir unei cerşetoare, fiindcă nu a avut să-i dee un ban. Mai stai oare să te întrebi de contingente şi stări civile când vezi aceste realităţi sguduitoare?

Tineri suntem noi, şi o spunem fiindcă elanul nostru ne dă dreptul la aceasta. S'o spunem, dar să nu clamăm, căci — tot într'un târziu — s'ar putea să ne pară rău că nu suntem destul de bătrâni...

ŞTEFAN BACIU

N. B. Manuscrisele se trimit la redacţie, menţionându-se pe plic: pentru Şt. B. Şi răspunsurile: *I. Goga, E. Di.:* Da. *Teodor En., D. Merc., V. P. Măc.* Altele. *Unghianu I. P., C. Mareş, L. Trif, Dimitrie Cob.:* Nu.

EU Cluj Central University Library Cluj

TIPURI de pe malul DÂMBOVIȚEI

— Reportaj —

de PAUL I. DANIEL

II

STRATEGUL DE CAFENEA.

Este un produs modern, purtând deci toate caracterele surogatului și produselor de serie. Ca stare civilă se recrutează deobicei din pașnicele rânduri ale pensionarilor. Semne particulare n'are. Este deci cu atât mai periculos, fiindcă neprezentând stigmate vizibile, nu te poți feri de el. Periculos nu pentru obște, care-l poate considera cu liniște ca pe un ins perfect inofensiv, ci pentru acel care a avut imprudența să discute în tramvai cu el, despre vreme sau despre speculă, sau care din întâmplare s'a așezat la cafenea în apropiere de masa lui.

Dacă făcându-i fișa personală la rubrica profesiunii ai trece: „fost funcționar comercial, actualmente pensionar", n'ai comite decât o foarte banală eroare psihologică. In realitate, el este deținător de... secrete. De secrete de războiu, formidabile bineînțeles, pe care le deține misterios dar cert „din sursă sigură".

Ca mai toți oamenii dela 60 de ani în sus, omul nostru a ratat ceva. In cazul de față, și-a ratat cariera. E drept că mai bine de trei decenii a înșirat, relativ mulțumit, eterne cifre în eterne registre și numai în clipele de inerentă dar rară revoltă, la sfârșitul lunii, când constata că și-a consumat anticipat leafa pentru a juca biliard, a protestat împotriva vitregiei soartei, care l-a făcut să aleagă această plictistoare meserie.

Dar acum, odată cu bătrânețea, odată cu liniștea, cu stropitul mușcatelor din grădină și tabletul ziarului citit pe îndelete, omul nostru s'a răsvrătit, a devenit automat un ratat și ca orice ratat, acru, agresiv și îngâmfat. Și toate acestea, de când i s'a trezit conștiința că și-a ratat cariera, conștiință rostită într'o frază :

— Voiam să mă înscriu la școala de cadeți, dar tata m'a dat la comerț.

Tatăl, pe care mai acum 30 de ani l-a iertat Dumnezeu, ar fi foarte mirat dacă ar lua cunoștință de tardivele veleități războinice ale odraslei care urla îngrozitor când se lovea, și care tremura de frică la vederea sergentului din colț...

La cafenea, găsești un singur scaun liber. Te hotărăști rapid, mai ales că omul în vârstă și cu aspect respectabil care-și soarbe în liniște cafeaua ascuns după paravanul ziarului îți pare profund absorbit în dubla-i ocupație. Deaceea, prima lui întrebare strecurată cu perfidă blândețe:

— „Ce se mai aude cu războiul, domnule", te surprinde nepregătit. Vrei să dai un răspuns oarecare, dar e prea târziu. Ai fost atacat prin surpriză, dezarmat, anihilat și nu-ți rămâne decât să taci. Să taci și să asculți. Să asculți și să privești. Da, trebuie să și privești, fiindcă domnul în vârstă care te-a prins în cursă are în permanență buzunarele pline cu hărți de toate mărimile, în toate culorile, a tuturor teatrelor de războiu. Cu dexteritatea obișnuinței, le desfășoară în fața ta:

— Uite domnule, aici au ajuns Japonezii. După cum vezi, i-a înconjurat pe chinezi dela spate. Uite, aici e aripa dreaptă, aici Chang Kai Chek, aici e aripa stângă a Japonezilor și aici e fluviul Galben.

Cunoștințele lui geografice sunt într'adevăr uimitoare. Comandamentul japonez riscă astfel să fie hărțuit de forțele chineze. Ar trebui deci s'o ia pe aicea, apoi pe aici și să-i atace prin surprindere, altfel e rău...

— „Știu eu ce spun...".

Uneori te întâmpină cu zâmbet de triumf și priviri radioase:

— „Ai văzut, domnule?"

Tu, care n'ai văzut nimic, îl privești nedumerit. El își freacă satisfăcut mâinile:

— „Asta zic și eu victorie. Au făcut exact cum am spus eu!... I-a atacat pe Ruși în dreapta și le-a nimicit diviziile motorizate. Am spus întotdeauna, este singura tactică de urmat în condițiile acestea".

Nu-ți rămâne decât să taci, fiindcă îți dai seama că nu bucuria patriotică este cauza exaltării sale, ci sentimentul că victoria îi revine lui personal. Altădată însă îl vezi plouat.

— Ce ți-s'a întâmplat, cucoane? Ți s'au înecat corăbiile? El te privește posomorît.

Nu-ți rămâne decât să taci. Ar fi inutil să încerci să-l convingi. Ca orice maniac, e încăpățânat

și optuz. De fapt, omul acesta este de plâns. Pe umerii lui gârboviți apasă răspunderi și griji grele, independent de faptul că și le prilejuește singur. In reculegerea și tihna bătrâneței a căzut pradă unei pasiuni, și orice pasiune își cere drepturile. Și cine știe dacă cufundarea în griji și în necazuri, în emoții impersonale, nu este decât un refugiu? Omul nostru se cufundă în hărți, în cărți de strategie și în viețile eroilor. Nu o face oare dintr'o inconștientă reacție împotriva morții care se apropie cu pași ușori? Am spus că strategul de cafenea e un om periculos. De fapt, nu e mai periculos decât un îndrăgostit, de pildă...

ETERNUL BOEM.

Tip — reminiscență cu rezonanțe de madrigal, transmis pe cale mai mult sau mai puțin directă de pe vremea teraselor, bârfelilor, simbolismului și șvarțurilor literare. Apariția lui sugerează și concretizează într'o obligatorie înlănțuire, pe atunci atât de firească asociație de idei : poet — primăvară — ftizie. Statură înaltă și firavă, cu umerii încovoiați de povara iubirilor sfâșietoare și tenebroase, a suferințelor fără nume și a visărilor fără hotare. Peste obrazul ofilit de paloarea nopților pierdute în contemplarea diverșilor aștri, borurile negre își fâlfâie umbrele, iar de sub ele, pletele acum, vai, răsar în nestăvilită revărsare. Buzele crispate într'o sceptică și superioară resemnare, sunt umbrite de mustăcioara scurtă, — artificiu nefolositor, — care tinde fără să reușească, să imprime werthereienei fizionomii o nuanță de cochetărie. Misterul ochilor negri și desigur triști cu licăriri implacabile, ca privirile fecioarelor blestemate sau ale spadasinilor înebuniți de dragoste, reflectă în afară de deziluziile culese la întoarcerea din călătorii lunare și motto-ul: „Nimeni nu mă înțelege!"

Acest leit-motiv este pentru omul nostru nu numai o motivare sau o normă de conduită, ci un echilibru, un țel. Când îl întâlnești, ceeace nu se întâmplă decât pe înserat, întorci capul după el...

Dacă-l urmărești, vezi că nu îndeplinește niciun tainic și ciudat ritual, cum te-ai aștepta dela un om cu o înfățișare de poet blestemat într'o noapte fără lună. Foarte simplu, îl vezi îndreptându-se spre cafeneaua lui.

De ani de zile, la aceeași oră, se așează la aceeași masă, după ce a căutat — fără convingere pe... simbolicul amic care de un anumit număr de ani îl așteaptă. După ce s'a convins că amicul n'a venit, — probabil c'a întârziat dar trebue să vină, — se așează și așteaptă sub ochii înțelegători și absenți ai chelnerului. Și adăstarea își aduce roadele, căci după un timp mai lung sau mai scurt, sosește dacă nu simbolicul amic, totuși un cunoscut, (în limita elastică a acestui termen). Și omul nostru e plin iar de vieață, mișcare, culoare și grai.

Și fiindcă este din nou avântat, omul nostru și-a recăpătat din atributele tinereții și deci visează, face planuri, bârfește:

— Știi, am un roman... E aproape gata. Mai am doar ultimul capitol. Un roman care va răsturna tot ce s'a scris până acum!... Am găsit o formulă nouă, care va distruge problematica pirandeliană. Până într'o săptămână este sub tipar și până într'o lună s'a epuizat ediția I-a...

— Dar bine, hazardează cunoscutul, parcă te știam poet?.... Se referă la o plachetă pe care a publicat-o acum douăzeci și cinci de ani.

— Firește, sunt și poet. Uite, am două volume de versuri în manuscris, dar nu le-am publicat,

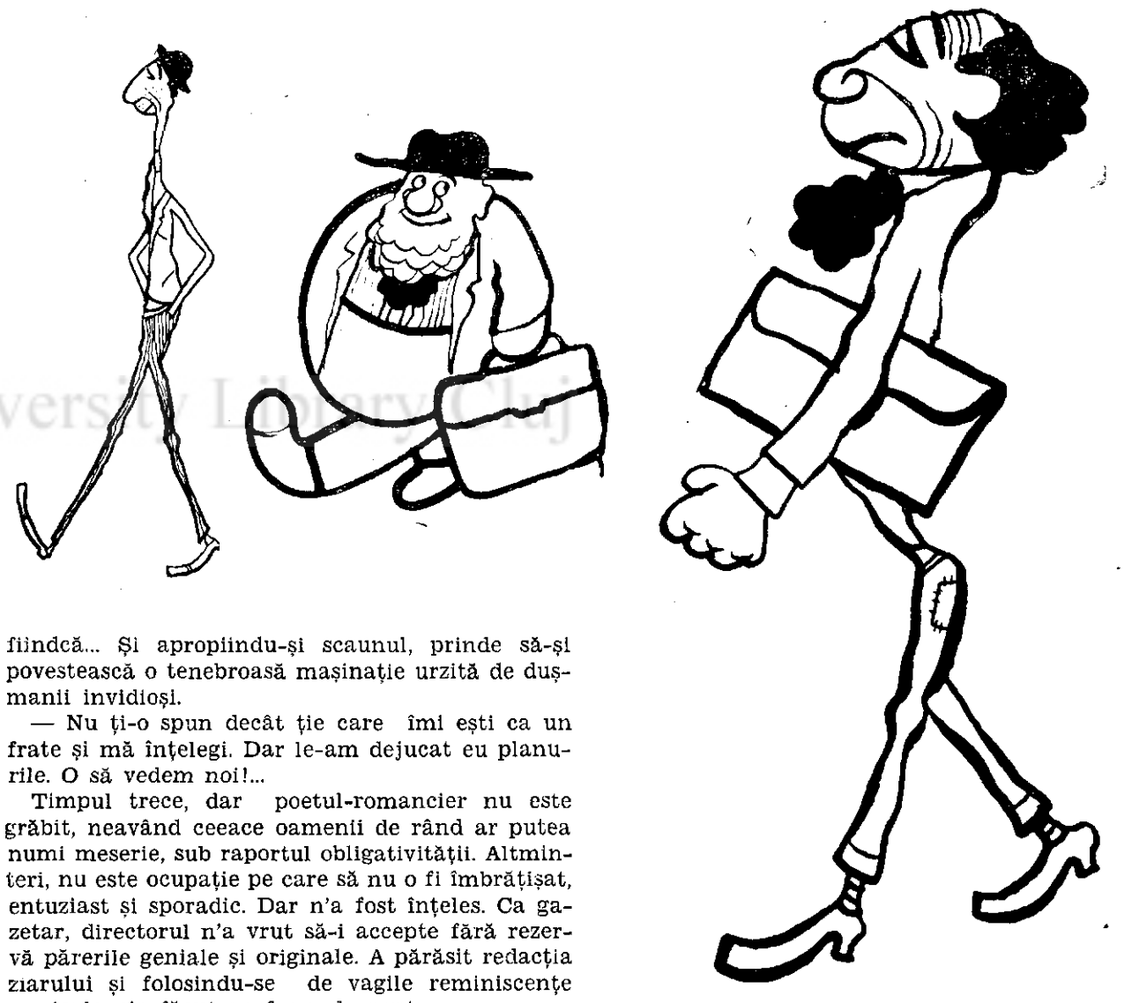

fiindcă... Și apropiindu-și scaunul, prinde să-și povestească o tenebroasă mașinație urzită de dușmanii invidioși.

— Nu ți-o spun decât ție care îmi ești ca un frate și mă înțelegi. Dar le-am dejucat eu planurile. O să vedem noi!...

Timpul trece, dar poetul-romancier nu este grăbit, neavând ceeace oamenii de rând ar putea numi meserie, sub raportul obligativității. Altminteri, nu este ocupație pe care să nu o fi îmbrățișat, entuziast și sporadic. Dar n'a fost înțeles. Ca gazetar, directorul n'a vrut să-i accepte fără rezervă părerile geniale și originale. A părăsit redacția ziarului și folosindu-se de vagile reminiscențe muzicale, s'a făcut profesor de canto.

— Numai în muzică este puritate, stil, armonie...

Dar elevele n'au voit să-i accepte implicit și iubirea, de fiece dată... eternă în toate variantele, unică, mântuitoare, blestemată, condamnată. Și-a părăsit elevele, dându-și seama că eternul și tragicul omenesc, că arta pură și sbuciumul neînțeles al sufletului se exteriorizează în manifestări pe care cei neinițiați le-ar numi comice, a trecut într'o țară străină și s'a făcut... paiață „Ridi Pagliacci!"

Dar publicul nu i-a acceptat nobila ofrandă a sufletului, dăruit mulțimei într'un giumbușluc și l-a fluerat. Atunci a părăsit circul. S'a întors acasă cu simbolica hotărîre de a începe „o viață nouă" și cuminte, și burghezit, s'a făcut funcționar. Dar mâna neiertătoare a unui destin cumplit îl pândea pretutindeni: s'a îndrăgostit; o nouă iubire unică, veșnică și mântuitoare. Și conștient de antagonismul dintre iubirea care-și cerea întreagă și unică trăirea — și slujbă, incapabil de a sincroniza paralel pe două planuri sufletul, funcționarul a pășit în fața stăpânului și i-a cerut „un concediu de dragoste". Neînțelegător și strâmt la suflet, patronul i-a acordat unul... definitiv. De atunci și-a căutat deslegarea în iubiri unice și eterne, în călătorii, în visuri, în vin. Iubitele l-au părăsit, meleagurile străine l-au trimis acasă, visurile l-au trădat. Dar i-a rămas așteptarea. De fapt, e un creator ratat sau mai bine zis un creator incomplet cât și incapabil de împlinire. Nu poate îndeplini actul final și hotărîtor al lunguiui și complicatului proces de creație: realizarea. Deaceea, aripile îi sunt firave și visurile întinate și căzătoare. De fapt, tocmai prin diletantismul la care îl condamnă propria-i neputință, poetul nostru este un aristocrat. Un aristocrat al visării, întrunind de altfel cele trei condiții cerute: izolare, singurătate, superioritate, indiferent dacă e imaginară sau nu. La drept vorbind, acest om își găsește explicarea și mărturisirea existenței sale numai în propria-i imaginație.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Categorii majore de intelectuali

(Urmare din pag. I-a)

Am putea fi întrebați pentru ce nu-i dorim intelectualului măcar atitudinea aceasta optimistă față de lume și viață? Pentrucă, în primul rând, ar însemna să-l concepem ca pe un necumpătat, gata de harță, naiv sau poate îngâmfat și fanatic, iar în al doilea rând, fiindcă în mod cinstit nu o putem motiva prin nici un fel de argumentație. Inteligența, cu mecanismele ei de funcționare și adevărurile scoase de ea până acum, nu ne îndreptățesc. Socotim că se înțelege despre ce fel de optimism vorbim? Nu despre unul înăscut, atitudinal pe care nu-l putem prescrie, ci despre unul isvorît din cunoașterea condiției umane în care ne găsim. Atitudini ce țin de ereditate nu putem dicta, cel mult le putem corecta pe cele existente. In acest sens, optimismul nativ al intelectualului trebue păzit de a deveni ilaritate.

Armonia pe care n'am găsit-o celor două categorii de oameni mari nu i-o putem refuza filosofului. El este acela care reușește să împace inteligența cu ea însăși și lumea cu sine. Ce însemnează aceasta? Universul asupra căruia se exercită inteligența, nu rare ori prezintă contradicții, fenomene care nu pot fi subsumate unui principiu unic. De aceea și rezultatele la care ajunge inteligența, aplicându-se acestor fenomene, aduc cu ele aceleași nepotriviri, aceleași contradicții. Natura intimă a inteligenții, stă, însă, în stringență logică într'o unificare a fenomenelor în care totul să fie înlănțuit motivat, fără ca să mai rămână ceva neexplicat în această unitate. Această năzuință spre unitate își mai are isvorul și în viața afectivă a gânditorului, de aceea ea trebue realizată cu orice preț, fiindcă de ea depinde liniștea sufletească a acestuia. Ea nu se va realiza decât atunci, când inteligența, unificând toate datele despre lume, prin fixarea locului fiecăruia, îi fixează locul propriu și valoarea în Univers. In paranteză fie spus, unificarea de care vorbim nu este perfectă nicicând. In acest înțeles, filosoful, împăcându-și inteligența se împacă pe sine cu lumea. Armonia însă nu trebue privită numai în acest sens de împăcare, ce apare relativ târziu, ci trebue căutată și în raportul dintre forțele sufletului său dintre impulsul și neliniștea emotivă adâncă, cu toată rezonanța produsă de ea și lumina inteligenței. Toate întrebările, toate neliniștile legate de succesele și eșecurile inteligenței îi îmbogățesc interiorul și îl fac sensibil la durere și la bucurie, la poesie și la tragedie, fiindcă în el se sbat și trăesc cu luciditate toate.

Multe sunt spețele de intelectuali. Ideea însă, modelul e filosoful. Inșii realizează acest model, în grade diferite, după condițiile minții și ale spațiului cultural în care se găsesc. Insemnează aceasta că orice intelectual trebue să fie un filosof? In sensul major al cuvântului, nu! Am arătat în articolul precedent care sunt atributele unui intelectual adevărat. Atributelor acelora, pe care mai pronunțat le are și filosoful, li se adaugă în cazul acestuia ceea ce am numit „împăcarea inteligenții" și „viziunea unitară" despre lume și viață. Acestea nu pot fi atribuite sau cerute micului intelectual. Ele au fost înlocuite printr'o înțelepciune a vieții. In această accepțiune, fiecare intelectual are o anumită filosofie.

Am văzut că eroul, politicul și omul de știință, în majoritatea cazurilor, sunt lipsiți de armonia interioară a facultăților și de ceea ce am numit împăcare a inteligenței, viziune unitară. Sunt aceștia intelectuali? Sunt și aceștia! In ceea ce privește armonia interioară, ei sunt mari tocmai prin unilateralitatea dimensiunilor lor sufletești — sunt spărgătorii de fronturi, deschizătorii de drumuri. Ne-am ferit însă ca să considerăm pe vreunul dintre aceștia ca model pentru micii intelectuali (nu oricine poate fi spărgător de fronturi) pentru ca să ferim pe intelectual de a fi caraghios. Parlamentul țării românești ne-a servit multe mostre de astfel de intelectuali. Cât privește cealaltă lipsă, împăcarea inteligenței, situația e următoarea: ca să urmeze împăcarea, trebue să fi fost cândva neînțelegere, neliniște, o problemă care să scandalizeze inteligența. Ori, dacă aceasta nu s'a ivit, înseamnă că împăcarea a existat din capul locului. Cum am spus, savantul, eroul și politicul sunt tipi romantici, dogmatici — optimiști. Modelat după profilul acestora, însă, micul intelectual devine îngâmfat, fanatic și naiv. De aceea repetăm: toți aceștia sunt intelectuali de calibru major prin unicitatea lor. In epocile de criză și transformări sociale, se întâmplă ca massei să i se dea o modelare unilaterală, după profilul sufletesc al șefului. Această directivare în spre o țintă unică, lucrativă și necesară în timpuri anumite, se disolvă și revine la forme mai armonice, odată cu realizarea scopului propus.

La un moment dat, în cursul acestei discuții, a venit vorba de artist și profet. Puțini vor fi cari să se îndoiască de intelectualitatea artistului, de aceea ne apropiem întâi de el. In afară de atributele mai mici, peste care am trecut și nu le-am avut în vedere de data aceasta, trebue să-i recunoaștem acestuia armonia interioară a facultăților, dar nici decum o împăcare a acestora, sau măcar a inteligenței cu ea însăși și cu lumea. De altfel, problematica lui sufletească nu e de natură pur rațională și lucidă. Un artist care a tras ultimele consecințe logice dintr'o problemă existențială nu mai e artist, ci devine filosof. Problemele pe care și-le pune artistul își găsesc întotdeauna o rezolvare simbolică concretă. Problema pusă nu face decât să stârnească o furtună sufletească, care nu încetează decât atunci când artistul o repetă cu material artistic și o face reprezentativă pentru întreaga speță. De aceea el este un ins care se repetă pe sine, un tragic nicicând împăcat, un adolescent al existenței care se văicărește întruna. Niciodată nu trebue s'ajungă la liniște sufletească și la împăcare, ca să nu înceteze de a fi. Micul intelectual modelat după chipul și asemănarea artistului devine un plângăreț de speță minoră.

Inainte de a fi scris câte ceva despre profet ca intelectual, ținem să-i trecem, pe toți marii intelectuali, din nou în revistă, încercând o categorisire a lor după atitudinea pe care o iau față de sensul existenței. Pentru erou și politic, sensul existenței este acela pe care i-l dă el. Omul de știință recunoaște că existența are sens, dar numai atâta cât poate fi măsurat și vârît din ea în ecuație. Restul, nu-l mai interesează. Pentru artist, existența parcă are și parcă nu are nici un sens. Nu știu dacă existența are sau nu are sens — zice filosoful. Nu l-am găsit încă. Pentru profet, existența are un sens aprioric. O consecință firească a acestor atitudini diferite față de sensul existenței, este atitudinea față de lume și viață a fiecăruia, este propria-i conduită. Cu gândul la această conduită, cei dintâi trei, eroul, politicul și savantul sunt intelectuali de tip optimist-dogmatic, artistul este un intelectual de tip tragic, iar filosoful și profetul intelectuali de tip înțelept. In acest loc se pot ivi unele neînmeriri: profetul pe care suntem obișnuiți să-l vedem ca pe un vizionar dogmatic și optimist, să apară alături de filosof, a cărui atitudine față de existență are unele aspecte dacă nu sceptice, în orice caz rezervate, întrebătoare? Să ne lămurim: înțelepciunea este comună atât filosofului cât și profetului. Notele ei constitutive sunt următoarele: împăcarea inteligenței prin scoaterea tuturor consecințelor posibile din examenul întreprins de ea, viziunea unitară despre lume și viață și conștiința relativității scoasă din raportarea însului la univers. Din aceste atribute unul singur s'ar părea că nu se acordă cu concepția obișnuită despre profet, anume conștiina relativității. Alții ar putea să adauge și împăcarea inteligenții. Aceștia din urmă, însă, au despre profet o concepție foarte mizeră. Il consideră dacă nu mărginit, atunci un mare șarlatan. Se precizăm că vorbind de profeț, ne gândim aci la Christ și nu la alții, fiindcă pe aceia nu-i cunoaștem. Christ a întreprins acel examen rațional al existenții și a scos toate consecințele. Rezultatele acestui examen pot fi rezumate astfel: este imposibil ca Adevărul, ultimul adevăr să fie descoperit de un care dacă vrea să-l țină în taină, să-l țină ascuns, Adevărul nu poate fi găsit prin sforțările raționale ale filosofului sau ale omului de știință. Capul celui care, prin absurd, ar fi să-l afle ar sări în aer, fiindcă-l depășește. De aceea marele Adevăr va fi deopotrivă de accesibil deșteptului cât și săracului cu duhul— dar nu când vrem noi, ci la plinirea vremii. In această poziție, față de pretențiile noastre de cunoaștere, noi vedem atitudinea critică a inteligenții lui Isus. Toată etica Lui este o consecvență a acestui examen. Dacă trecerea noastră pe aici se reduce la o așteptare, atunci de ce să-i dăm existenței sensuri materiale, de ce ne-am frânge după „cele filosoficești" și-am avea iluzia că noi îi dăm sens existenței? In această accepțiune, profetul Christ a avut conștiința relativității lui ca om, și a lumei în care a trăit. In pustia celor treizeci de ani, în care timp nu știm precis pe unde a umblat, a avut timp ca să-și dea seama de asta. Toată viața Lui nu a încetat să încerce a da valoare și semnificație acestei lumi prin raportare la cealaltă. Fără îndoială că Iisus e un mare dogmatic și un optimist, dar nu al acestei lumi. Adevărul știa că nu-l vom putea găsi aici, nu-l vom putea găsi singuri. Până la plinirea vremii, a vrut ca aci să fie liniște; a vrut să ne facă înțelepți și ne-a arătat cum.

N. PĂRVU

TIPOGRAFIA ZIARULUI „UNIVERSUL" BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU 23

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.484.939